

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE SECURITATE

SECURITATEA NAȚIONALĂ LA ÎNCEPUT DE SECOL XXI

**- SESIUNEA DE COMUNICARI STIINTIFICE -
29 noiembrie 2001**

Materialele au fost prezentate la sesiunea de comunicari stiintifice cu tema:
"Strategia securitatii nationale – prezent si perspectiva", organizata de
Centrul de Studii Strategice de Securitate la 29.11.2001, la Cercul Militar
National.

COPYRIGHT: Sunt autorizate orice reproduceri fara perceperea
taxelor aferente cu conditia precizarii sursei

*Responsabilitatea privind continutul articolelor revine în
totalitate autorilor

CUPRINS

Col.dr.Nicolae DOLGHIN Interesele naționale ale României din perspectiva evoluției mediului intern și internațional	5
Dr. Liviu MUREȘAN Strategia securității naționale și politica externă după 11 septembrie 2001.....	11
Gl.c.a.prof.univ.dr. Anghel ANDREESCU Obiective prioritare ale realizării securității naționale în domeniul ordinii publice.....	17
Dr. Doru Claudian FRUNZULICĂ Determinări ale evoluției mediului socio-eco- nomic asupra strategiei securității naționale.....	23
Col.dr. Ion CHICIUDEAN Imaginea de țară și securitatea națională.....	30
Col. (r) dr. Constantin MOȘTOFLEI Abordarea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale și strategiei militare.....	38

Conf.prof.univ.dr.Maria IACOB Col.prof.univ.dr.Dumitru IACOB De la post-războiul rece la noua ecuație a echilibrului global. O scurtă privire către starea mediului global de securitate și a impactului asupra securității naționale a României.....	44
Col.dr.Ion COȘCODARU Implicații ale noului mediu de securitate asupra acțiunilor militare viitoare.....	50
Gl.bg.dr. Ioan SABĂU Planurile operaționale - materializare a strategiei militare românești.....	60
Gl.bg.(r.) dr. Gheorghe VĂDUVA Conceptele strategice - pilonii strategiei securității naționale și strategiei militare românești.....	71
Gl.bg.(r.) dr. Emil CHEȚE Asimetria și conflictele asimetrice. Posibile rezolvări în viziunea strategică românească.....	88

INTERESELE NATIONALE ALE ROMÂNIEI DIN PERSPECTIVA EVOLUTIEI MEDIULUI INTERN SI INTERNATIONAL

Col. dr. Nicolae DOLGHIN

Departamentul Securitatii Nationale

Asocierea intereselor nationale cu evolutia mediului intern si international ar putea sugera la prima vedere o conditionare logica, reciproca si directa a intereselor de catre mediu. În realitate, influenta are un caracter accentuat unisens, interesele nationale constituie categorii politice cu un grad de perenitate mult mai accentuat decât evolutiile mediului de securitate, în schimb, modul în care statele își promoveaza interesele determina profund evolutia mediului. Pentru noi, *interesele nationale reprezinta acele valori asumate si promovate de societatea româneasca care asigura prosperitatea, protectia si securitatea membrilor ei, stabilitatea si continuitatea statului.* Iata de ce, pe lângă caracterul lor politic, interesele nationale au si o profunda încarcatura si continuitate istorica.

Nemijlocit influentate, însa, de evolutiile mediului intern si international sunt *obiectivele politicii de securitate*. Obiectivele sunt cele care, în ultima instanta, demonstreaza *intentiile* si *prioritatile* statului într-o anumita situatie, la anumite evolutii ale mediului international. Ele vor reflecta, de asemenea, *perseverenta* si *intensitatea* cu care statul își va întrebuinta instrumentele de care dispune pentru promovarea intereselor

naționale. Deci, nu “ajustarea” intereselor naționale la intemperiiile lumii contemporane reflecta realismul politicilor de securitate, ci *accesibilitatea obiectivelor stabilite*, abordarea lor într-o ordine a *prioritatilor*, asigurarea cu *resursele necesare* și alegerea *cailor optime* de realizare.

Invocate și folosite ca sisteme de referință de către oameni politici și de afaceri, politologi, economiști, sociologi, militari ș.a., interesele naționale ale României își demonstrează astfel atât multidimensionalitatea, cât și fiabilitatea. Ele oficializează *motivele pentru care statul și societatea românească se raportează la mediul intern și internațional*.

Ne aflăm într-o lume în schimbare profundă în care multiplele probleme nerezolvate mostenite li se adaugă altele noi și în care ordinea mondială se reconfigurează. Ceea ce pare sigur cu doar câteva luni în urmă, astăzi este pus sub semnul îndoielii. Se pare că motivația relațiilor de putere nu o mai constituie teoriile ca bază de realizare a unor avantaje geostrategice, ci ca furnizoare de resurse și cai de acces către acestea. Abia acum, la peste un deceniu de la destructurarea bipolarității, începe cu adevărat proiectarea securității viitorului și deși încercăm să ne imaginăm tot felul de combinații, lucrurile ar putea să fie mai simple. La urma urmei, este posibil ca principalii actori politici ai lumii să revină la procedeele clasice de folosire a surselor solide ale puterii, eliberându-se de condițiile impuse de vechi obligații internaționale, dar făcând loc altora, și pe această bază să-și promoveze interesele. De ce să ignorăm și o asemenea alternativă mult mai la îndemână? Semnificativ devine, astfel, recenta declarație a secretarului de stat al SUA, Colin Powell, că “Războiul Rece s-a sfârșit, dar s-a terminat și perioada post-Război Rece”.

În aceste condiții, pentru elaborarea și susținerea unei strategii de securitate, esențială devine sintetizarea exactă a intereselor naționale ca mesaj pertinent al societății românești pentru ceea ce își dorește. În strategia de securitate națională

acest lucru s-a realizat. Ele au în vedere *independenta, suveranitatea, unitatea si integritatea statului, drepturile si libertatile democratice, dezvoltarea economica si sociala, bunastarea, realizarea conditiilor pentru integrarea României în NATO si UE, identitatea nationala si protectia mediului înconjurator.*

Intereselor le corespund obiective ale politicii de securitate, acoperind toate domeniile acesteia. Enumerarea lor ar putea începe cu cele care se refera la *garantarea functionarii statului democratic, protectia libertatilor cetatenilor, integrarea în NATO si UE etc. si s-ar încheia cu protectia mediului înconjurator.* Nu lipsesc, bineînțeles, obiectivele care vizeaza *dezvoltarea mecanismelor de realizare a solidaritatii sociale, relansarea economiei, combaterea saraciei, îmbunatatirea starii de sanatate, protectia copilului, dezvoltarea institutiilor de educatie, cercetare si cultura, a relatiilor interetnice, modernizarea apararii nationale si ordinii publice, politica externa dinamica si pragmatica.* Toate deriva din interesele nationale.

În strategiile de securitate ale altor state interesele nationale sunt împartite dupa intensitatea lor si, de regula, nu lipseste *categoria intereselor vitale* care exprima, în fond, caracteristicile fundamentale ale statului. Apararea lor nu exclude folosirea fortei. Daca pentru apararea intereselor lor vitale statele n-ar folosi forta, atunci pagubele ar putea depasi pragul suportabilitatii. În general, folosirea fortei în asemenea cazuri este permisa de Carta ONU. Strategia de Securitate Nationala a României nu clasifica interesele nationale în functie de intensitatea lor, din motive lesne de înțeles, dar interesele care definesc statul sunt cuprinse si sunt exprimate în Constitutia României, art.117, ca misiuni ale armatei. Putem, deci, considera ca *suveranitatea, independenta, unitatea statului, integritatea teritoriala si democratia constitutionala constituie interese vitale* pentru garantarea carora se va folosi forta armata, daca alte mijloace sunt insuficiente.

Când în ultimii ani s-a exprimat cu consecventa ca este putin probabil ca România sa fie victima unei agresiuni militare, aprecierea a fost rezultatul unei analize minutioase a evolutiei

fenomenului politico-militar în zona și a principalelor tendințe în arhitectura securității europene. A fost, totodată, un apel insistent la proiectarea unei reforme reale și adecvate noilor realități ale armatei după standarde moderne, euroatlantice.

Dar nu înseamnă că a dispărut posibilitatea folosirii forței, că armata și-a pierdut actualitatea. Dimpotrivă, se poate afirma fără nici o teamă de a exagera, că armatele tuturor statelor europene parcurg de aproape un deceniu procese rar întâlnite, de adaptare la noile realități, de modelare a capacităților de ripostă la noile tipuri de riscuri și amenințări, fără a neglija, însă, și potențialul de acțiune în misiuni clasice de apărare a intereselor vitale. Faptul că, probabil, nici o altă instituție nu a fost supusă unor schimbări atât de profunde și în atâtea state demonstrează că armatele s-au situat în centrul preocupărilor politicii.

De asemenea, se vorbește mult despre globalizare, despre inevitabilitatea și efectele ei. Dincolo de avantajele și dezavantajele globalizării, un lucru este evident, ea a devenit posibilă odată cu dobândirea de către principalii ei actori *acapacității de proiectare a forței oriunde pe glob*. După dispariția bipolarității câteva state, foarte puține, au rămas în posesia *resurselor politice, economice, financiare și militare* de a proiecta forța și, probabil, de a proteja globalizarea de evoluții imprevizibile. Nu întâmplător ele sunt principalii actori ai globalizării. Accentul se pune astăzi pe mobilitate și eficiența acțiunilor ar putea fi privit și ca o adaptare a armatelor la exigentele globalizării, iar acest lucru nu poate fi ignorat.

Armata României parcurge de câțiva ani un proces intens de reformă ca parte a modernizării. Reforma organizatorică se va încheia curând, *dar modernizarea va continua prin înzestrare și instruire corespunzătoare*. Participarea unor unități românești la misiuni în sprijinul păcii în diferite zone ale lumii a demonstrat profesionalismul militarilor și elasticitatea structurilor, a oferit suficiente argumente în favoarea credibilității armatei și, de ce nu, a integrării euroatlantice a statului. Totuși, este greu de crezut că, în viitor, armata va executa numai asemenea misiuni.

Evenimentele care au urmat atentatelor din 11 septembrie de pe teritoriul SUA scot în evidență faptul că spectrul misiunilor armatelor este mult mai larg și nu exclude violența armată. Deci, aliată sau parteneră cu armatele NATO, Armata României va trebui să acopere întreg acest spectru.

În aceste condiții apare firesc întrebarea: *pentru ce fel de fizionomie a luptei armate, ca nivel extrem al acțiunii militare, se reformează și se modernizează armata noastră?*

Conform strategiilor în vigoare, peste aproximativ 2 ani va începe derularea programelor de înzestrare cu armament, tehnica și echipamente moderne. Acestea vor impune forme noi de pregătire și instruire, dar și procedee inedite de desfășurare a acțiunilor. Până atunci, ar trebui elaborat însă, modelul luptei armate pentru care se va înzestra și pregăti Armata României în viitor. Altcumva, armata va lupta așa cum și atât cât îi va permite înzestrarea, nu obiectivele pe care urmează să le atingă. Doar interoperabilitatea cu armatele statelor membre NATO nu va rezolva problema. În funcție de acest model, ar trebui proiectate viitoarele programe de înzestrare, instruire și pregătire a efectivelor.

În secolul trecut, Armata României, a participat din plin la cele două conflagrații mondiale, având de îndeplinit obiective vitale pentru statul român. Pierderile umane și materiale au fost uriase. Cauzele au fost multiple, unele de natură internă, altele externe, dar nu putem ascunde faptul că armata noastră nu a fost nici structurată nici, înzestrată și nici pregătită pentru modelul de luptă armată proiectat și ulterior, aplicat. Este semnificativ detaliul că, în perioada interbelică, în timp ce gândirea militară europeană elabora teoretic și perfecționa - prin organizare, înzestrare, exerciții și aplicații - *loviturile în adâncime*, exploatând posibilitățile tancurilor și aviației, care ofereau o mobilitate neobisnuită armatelor, în România se consumau imense resurse pentru construcția unor sisteme de fortificații de timpurile celor folosite intens în Primul Război Mondial, dar absolut ineficiente în al doilea, peste tot unde au existat în Europa. Aceasta inadecvare a armatei a făcut ca la sfârșitul războiului România să fie lipsită de un atu

important pe timpul negocierilor - o armata în vârf de potențial, cum erau celelalte armate învingătoare.

Desigur, nu exista astăzi temeiuri care să îndreptatească eventuale concluzii referitoare la evoluții către armatele perioadei celui de-Al Doilea Razboi Mondial sau a Razboiului Rece. Lumea modernă, inclusiv societatea românească, nu mai dorește așa ceva. Dar principiile luptei armate nu s-au schimbat și ele permit elaborarea viitorului model al luptei armate care să țină seama atât de ultimele performanțe în domeniul militar, cât și de condițiile politice stabilite pentru armata. Din acest punct de vedere este interesantă evoluția modelului loviturilor în adâncime, de care am amintit. Elaborat teoretic în anii '20 de generalii ruși Tuhacevski și Triandafilov, care au plătit cu viața curajul de a sparge tiparele, perfecționat de generali de Gaulle, Guderian și Manstein, în anii '30, folosit cu succes de principalele armate în cel de-Al Doilea Razboi Mondial, a atins perfecțiunea în interpretare americană în anii '80, sub denumirea de "air-land battle". Secvențe ale modelului s-au derulat în Golf, Iugoslavia, Cecenia și le observăm astăzi în Afganistan. Bineînțeles, totul a fost condiționat de situația concretă, obiectivele urmărite pe plan local, dar mai ales de posibilitățile oferite de performanțele tehnicii de luptă la dispoziție. Nimic nou, cu alte cuvinte. Lupta armată evoluează normal important este să observăm sensul și să ne înscriem în el. Adecvarea la realitate este cea mai eficientă modalitate prin care Armata României poate susține interesele naționale.

**STRATEGIA SECURITATII NATIONALE SI
POLITICA EXTERNA
DUPA 11 SEPTEMBRIE 2001**

Dr. Liviu MURESAN
Fundatia EURISC

Multe s-au schimbat în domeniul securitatii, după 11 septembrie 2001. Lucrarile de baza în domeniul securitatii, după acest tragic eveniment, n-au fost încă scrise, ele încă sunt în faza de laborator. Multi considera ca secolul XXI a început la 11.09.2001, ceea ce impune o noua modalitate de abordare a acestei problematici. Pentru ca 2001 a fost anul european al limbilor, la initiativa Consiliului Europei si UE, cunoasterea limbilor straine, utilizarea lor este o parte din arsenalul civilului si militarului implicati în procesul de integrare europeana si euroatlantica. Nestapânirea unor limbi straine de circulatie internationala îi poate pune pe cei angajati în activitati internationale în situatia neînfricatului luptator, a carui statuie este amplasata în fata garii Busteni, nevoit sa lupte cu o singura mâna.

Noi dezvoltari se pot observa atât la NATO, cât si la UE. NATO, care folosea formula 19+1, a ajuns sa faca suma, si 19+1 a devenit 20. O abordare care acum câteva luni parea de domeniul hazardului. „Osama bin Laden a facut mai mult decât oricine pentru integrarea europeana de la Jacques Delores încoace” a spus parlamentarul european Graham Watson, un parlamentar de orientare democrat-liberala, care la începutul lui

septembrie 2001 a prezentat raportul privitor la terorism în fața Parlamentului European la Strasburg, raport care după câteva zile s-a dovedit de o actualitate extraordinară.

Aceste abordări sunt absolut neconvenționale, și acesta este modul cu care, probabil, va trebui să ne obișnuim în perioada următoare. S-a ajuns la o redefinire a aliantelor, așa cum le-am cunoscut până acum. NATO a ajuns să se reechilibreze pe prioritățile rezultate din desfasurarea campaniei antiteroriste. La Bruxelles, constatam că avem de-a face, la ora actuală, la sediul NATO, cu un segment care este efectiv alocat activităților desfasurate de Statele Unite, într-o deplină libertate de acțiune pentru lupta această antiteroristă, un alt segment, în care Statele Unite colaborează direct cu un număr redus de actori majori ai coaliției antiteroriste, și un al treilea segment, al celorlalți membri NATO.

Formula celor trei principali parteneri Germania, Franța și Marea Britanie care caută să se consulte, să se informeze reciproc, nu ridică până acum probleme deosebite la NATO. În schimb, în cazul Uniunii Europene au existat reacții ferme din partea unor țări mici și mijlocii față de această formulă de consultare cu ușile închise, chiar și atunci când se abordează probleme de maximă actualitate, cum ar fi lupta antiteroristă.

O largire a spațiului de securitate care este gestionat de către fiecare țară în parte cred că se înregistrează la ora actuală și privește și România. În prezent, consider că pentru România, spațiul de securitate care interesează și ca posibile acțiuni care ne pot afecta porneste din Statele Unite și ajunge până în China. Evenimentele din 11 septembrie au scos în evidență importanța potențialului de cooperare în lupta antiteroristă a grupului de la Shanghai, destul de puțin cunoscut până acum în lume. Cred că este momentul ca în România să gândim și să fim pregătiți să operăm, să deschidem contactele, să oferim șansele unor noi dialoguri pe acest spațiu imens și deosebit de complex.

În aceste condiții trebuie gândit, mai ales pentru țările care se pregătesc pentru intrarea în cadrul Alianței Nord-Atlantice la

întâlnirea de vârf de la Praga, la stabilirea cât mai clare a unor prioritati. Si pentru România, în domeniul politicii externe, la o regula pe care as numi-o “regula 10-5-1”. Astfel 10 capitale sunt acum importante pentru România, în 5 se face marea politica, într-una se hotaraste. Este o tema de reflectie si trebuie vazut cum se asaza lucrurile. Totodata se înregistreaza noi forme de integrare, dincolo de integrarea clasica institutionala cu care am fost obisnuiti, care presupune eforturi coordonate unor state si institutii. Apar noi modalitati, cum ar fi integrarea prin retele. Astfel Academiiile Militare, Colegiul National de Aparare sunt deja integrate european si euroatlantic, pentru ca fac parte din niste consortii, se schimba curricula, fac schimburi de cadre didactice, se realizeaza consultari periodice. Cercetatorii în istorie militara sunt parte a unor asociatii profesionale internationale, presa militara romana este si ea integrata într-o asociatie de specialitate. Un alt exemplu este organizatia absolventii Centrului „George C. Marshall”, care au o formula de mentinere a legaturilor dintre ei, de schimb de idei. Acestea sunt forme, daca vreti, de « soft integrator » si care se dovedesc de o eficienta si credibilitate deosebita.

O alta problema care merita sa fie luata în considerare este nevoia de o mai mare articulare a demersurilor unor institutii ce opereaza în domeniul securitatii nationale, cum este de exemplu domeniul luptei antiteroriste. El obliga la depasirea unor bariere care au existat pâna acum, reale sau imaginare, între institutii, între specialisti si presupun un nou mod de abordare a problematicii. În acelasi timp, ele conduc la o articulare a demersurilor sectorului guvernamental cu cel neguvernamental, poate mai mult decât s-a realizat pâna în prezent.

Un alt aspect care merita sa fie mentionat este cel al potentialului insuficient valorificat de cooperare existent în cazul Centrului Regional pentru Combaterea Infracționalitatii Transfrontaliere de la Bucuresti. Aceasta noua institutie are capacitatea de a extinde problematica ce a fost gândita initial. România are privilegiul de a gazdui acest centru, România a

facut un efort considerabil pentru a-l crea, a pus la dispozitie peste 3 mil. dolari pentru ca Centrul sa-si poata începe activitatea, iar el este la ora actuala o poveste de succes, nu numai pentru România, ci pentru fiecare din tarile care contribuie la acest proiect, si anume Albania, Bosnia-Hertegovina, Bulgaria, Croatia, Grecia, Macedonia, Moldova, România, Slovacia, Turcia, Ungaria si în curând Iugoslavia.

Noua strategie de securitate nationala a României a inclus noi riscuri, ma refer la cele din domeniul ecologic si altele. Ar fi interesanta o comparatie cu modul în care a fost gândita aceasta în aprilie 1991, când au avut loc primele întâlniri pentru realizarea unei strategii de securitate nationala. De la aceste discutii mediul de securitate s-a modificat semnificativ atât pe plan national cât si international. S-a schimbat profund modul în care este perceput precum si raspunsurile corespunzatoare.

Un risc major, în prezent, poate fi considerata si insuficienta cooperare interinstitutionala, problema care nu e numai a României. Am vazut cum la 11 septembrie chiar si în Statele Unite s-a înregistrat o insuficienta cooperare între institutiile de specialitate. În acelasi timp, nu numai la nivel national este o insuficienta cooperare, ci si la nivel international. În urma cu aproximativ un an, nu exista un dialog între NATO si Bruxelles pe problematica luptei împotriva crimei organizate si terorismului, desi EAPC avea una din prevederi lupta împotriva traficului de arme mici s.a.m.d., dar nu exista nici un fel de dialog în acest sens. Acum se constata ca nu se mai poate continua fara aceasta colaborare directa si nemijlocita între principalele institutii internationale.

O alta realitate care obliga la reflectie este nevoia de abordare integrata a acestor riscuri mentionte si în noua strategie de securitate nationala a României. Pâna în prezent s-a abordat problematica crimei organizate separat de problematica terorismului la nivel national si international. Problematica spalarii banilor murdari era si ea abordata separat. Evenimentele din 11 septembrie au aratat ca aceasta formula nu mai poate fi acceptata

nici la nivel național, nici la nivel internațional, pentru că, în practică, lucrurile acestea sunt legate nemijlocit: corupția cu spălarea banilor murdari, crima organizată și terorismul. Trebuie identificate legăturile subtile care există între aceste probleme, pentru a găsi rezolvare la problema de fond, și nu la găsirea unuia sau altuia dintre autori luați separat. O altă problemă care poate fi un risc la nivelul acesta al securității este abordarea separată a zonelor de conflict apropiat sau îndepărtat. La ora actuală s-a descoperit un sistem subtil de « vase comunicante » între zonele în care operează aceste riscuri din Statele Unite, Sud-Estul Europei, Orientul Apropiat, Afganistan până în Sud-Estul Asiei. În momentul în care se dorește stabilizarea unei zone cum este cea sud-est europeană, fără a ține cont de implicațiile și în alta parte se pot produce greseli semnificative în aceste operațiuni multinaționale.

Totodată, noi evoluții s-au înregistrat la ora actuală în problematica riscului așa cum este el cunoscut în general, cum ar fi trecerea de la problematica riscului la problematica vulnerabilității. Este o nouă evoluție care în prezent este în curs de a fi elaborată, care acum presupune o abordare mult mai elaborată, mult mai subtilă decât a fost făcută până în prezent în această problematică a riscurilor. Se iau în considerare nu numai domenii specifice cunoscute în general, dar și în structuri complexe, cum ar fi infrastructurile sensibile, problematică intrată în atenția publicului larg mai ales după raportul din 1997, cerut de fostul președinte Bill Clinton - „Critical Foundations – Protecting Americas’ Infrastructures”¹.

În același timp, un risc major la adresa securității naționale, în momentele de criză pe plan internațional, poate să devină neasigurarea fondurilor necesare pentru procesul de integrare europeană și euroatlantică. Dacă la momentul potrivit nu sunt

¹ *** Critical Foundations – *Protecting America's Infrastructures*. The Report of the President's Commission on Critical Infrastructure Protection. October 1997.

asigurate fondurile pentru a putea realiza dotarea, participarea la anumite operațiuni, acesta poate fi cu adevărat un risc potențial la adresa securității naționale a țării respective. Un alt aspect care din păcate se manifestă și la noi în țară, este problematica insuficienței și ineficienței gestionării a resurselor umane, care poate să devină un factor de risc al securității naționale, prin faptul că nu se dispune de oamenii potriviți în locurile potrivite, în momentul în care este nevoie. Cu referire la capacitatea de a gestiona iată un exemplu: cei care au fost trimiși în străinătate, la cursuri de specialitate, pe diverse probleme specifice nu se regăsesc în domeniul respectiv de activitate la întoarcerea în țară.

În final, cu referire la problema de imagine de țară, consider că este nevoie de a gestiona mai profesionist problematica aceasta, întrucât ea este legată de securitatea națională a unei țări. E o abordare care, la ora actuală, devine tot mai evidentă: chiar și Statele Unite au fost obligate să își gestioneze cu mai multă atenție imaginea de țară după evenimentele din 11 septembrie. Recent, prestigioasă publicație „Foreign Affairs”, vorbea despre statul marca, adică statul care își « poartă » propria imagine, subliniind pe bună dreptate că „a avea o proastă reputație sau nici una constituie un serios handicap pentru un stat care caută să rămână competitiv în arena internațională”.

OBIECTIVE PRIORITARE ALE REALIZĂRII SECURITĂȚII NAȚIONALE ÎN DOMENIUL ORDINII PUBLICE

Gl.c.a.prof.univ.dr. Anghel ANDREESCU
Ministerul de Interne

Situația actuală din Europa, deși evoluează spre o anumită stare de destindere și o creștere a încrederii în relațiile dintre state, totuși focarele de conflict și divergențele de interese ale unor țări în raport cu altele, demonstrează existența unei doze latente de instabilitate deosebit de periculoasă pentru pacea și securitatea statelor din zonă.

Efortul de democratizare și de edificare a economiei de piață în România se desfășoară într-un mediu geopolitic și geostrategic instabil, iar pericolul subversiunii interne a capatat de mai mulți ani prioritate asupra celei externe. Este momentul reflecției profunde și responsabile asupra problemelor securității naționale, a componentelor de bază ale acesteia, de care depinde dezvoltarea armonioasă a României.

“Viitorul nu se desfășoară pe o traiectorie liniară potrivit tendințelor și condițiilor actuale. Calea actuală spre viitor va fi în esență neliniară, iar această estimare foarte bună va fi, foarte probabil, cel puțin parțial greșită”.¹

¹ Raport prezentat de gl. It. Patrick M. Hughes, Directorul Agenției de Informații a Departamentului Apărării al S.U.A. - 01.09.1999. *Amenințări și provocări pe plan mondial în deceniile următoare.*

Securitatea națională are un înțeles mai larg decât protecția față de agresiunea fizică, implică asigurarea, printr-o varietate de mijloace, a intereselor vitale economice și politice, a caror deteriorare poate amenința valorile fundamentale și vitalitatea statului - arătau doi analiști politici și scriitori: Amos Jordan și William Taylor.

Nici un geniu al trecutului, fie el Sun-Tzu, Machiavelli sau Bacon însuși nu și-ar fi imaginat că puterea depinde atât de mult de cunoaștere, că aproape s-a creat un nou imperiu, cel al cunoașterii. Aceasta a devenit cea mai democrată sursă de putere, iar controlul cunoașterii reprezintă nodul gordian al luptei mondiale de azi și de mâine pentru omenire.

Nevoia de securitate la nivel zonal, regional și mondial este mai acută ca oricând, iar "sentimentul de încredere și de liniste pe care îl da cuiva absența oricărui pericol: protecție și apărare"² devine o condiție primordială a dezvoltării statului român, un scop ideal ce nu poate fi atins nici măcar de statele cele mai puternice (vezi SUA).

Există tendința ca securitatea națională să fie centrată pe dimensiunea sa militară, având ca obiectiv crearea unei forte militare puternice dar și a unei politici externe corespunzătoare.

România trebuie să-și redefinească politica de securitate, ca de altfel toate statele lumii, datorită noilor riscuri externe dar și interne, precum explozia nationalismului, tendințele revizioniste, fanatismul religios, terorismul, instabilitatea economică, socială și politică etc. Statul român este nevoit să-și asigure prin forțe proprii și relații internaționale propria securitate națională. Aceasta se poate realiza prin: apărarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor; dezvoltarea într-un ritm rapid; integrarea în structurile NATO și UE.

Identificarea factorilor de risc și amenințărilor la adresa ordinii publice este primul pas în prevenirea și combaterea acțiunilor care pot aduce atingere securității naționale. Analiza

² *Dictionarul explicativ al limbii române*, 1975, pag.846.

comparativa a tulburarilor care au avut loc în țara noastră și în lume, a identificat unele cauze imediate și profunde ale tulburarilor, dar a descoperit și indicii care ne conduc către o neliniștitoare lume viitoare, așa cum precizează o revistă de prestigiu în domeniu.³

Societatea românească nu poate progresa fără existența unei stări de ordine generală bine structurată și respectată.

Ordinea publică este, prin implicațiile pe care le poate avea starea ei la un moment dat, un etalon al stării de siguranță națională și o parte componentă importantă a securității naționale.

În decursul ultimilor ani, unele nemulțumiri ale cetățenilor, care au îmbrăcat forma protestului social, au înregistrat în SUA, Occident, în general, dar mai ales în Europa Centrală și de Est, o mare amploare. Ca fenomen, protestul social se concretizează în manifestarea de nemulțumiri sociale, care, escaladând, afectează, sau chiar tulbură ordinea publică, acest *pilon* al dezvoltării unei securități libere.

Dreptul la protest social este admis sau tolerat în numeroase state ale lumii mai puțin în cele totalitare.

Odată admis sau tolerat acest drept al cetățenilor, statul de drept a intervenit și pentru reglementarea formelor de protest, dar și de reprimare a oricărui abuz, prin crearea unei legislații corespunzătoare, dar și forte de ordine pregătite în vederea menținerii și restabilirii ordinii publice grav tulburate.

De mai mulți ani se constată pe plan mondial că, atât cadrul juridic cât și forțele de ordine sunt depășite de formele de protest social care au înregistrat o evoluție substanțială, cu puternice consecințe asupra ordinii publice, securității persoanelor, a proprietății publice și private.

Tulburarea ordinii publice se caracterizează printr-o radicalizare atitudinală concretizată în escaladarea violenței până la folosirea armelor de foc, a obiectelor contondente, armelor

³ *Revue de la Gendarmerie Nationale*, nr.170/1993 - Franța.

albe, precum și aplicarea unor forme de manevra specifice domeniului și științei militare, în atragerea forțelor de ordine pe un teren nefavorabil sau necunoscut lor. La toate acestea se adaugă hartuirea permanentă, provocatoare, slăbirea moralului forțelor de ordine, distrugerea sistematică a bunurilor care simbolizează componentele sociale sau instituțiile statului pe care le contestă (guvern, sedii de ministere, prefecturi, jandarmerie, poliție etc.)

Dotarea și tacticile de acțiune ale protestatarilor au determinat transformări esențiale în nivelul de pregătire, organizare, conducere și desfășurarea a acestora. Mijloacele de transport, de comunicare, sunt performante, iar mijloacele grele sunt utilizate ca baricade.

Exploatarea mediatică a protestului social, în scopul creșterii audienței mesajului și a captivării atenției și siguranței opiniei publice, îngreunează, de asemenea, acțiunile forțelor de ordine.

Protestatarii nu urmăresc obiectivele așa cum sunt vizate de adversarul extern, scopurile fiind la început de ordin revendicativ. Ca urmare, esaloanele tactice ale forțelor de ordine publică trebuie să fie manevriere, cu structuri organizatorice cu totul noi, adaptate noilor provocări.

Am analizat pe scurt numai o direcție a statului de drept și anume domeniul legislativ și cel al forțelor de ordine.

Considerăm că prioritare sunt măsurile luate de statul de drept în domeniul economic, social și politic, întrucât tulburările grave care s-au declanșat în lume, au avut drept cauză incapacitatea statelor de a satisface nevoile elementare ale cetățeanului în domeniile securității economice, ale dezvoltării societății în general.⁴

Alte cauze tin de inegalitățile profunde și crescânde în toate domeniile sociale, criza sistemului educativ, prăbusirea încasărilor fiscale, creșterea delincvenței, a drogurilor, balantele comerciale deficitare, lipsa protecției sociale, existența conflictelor culturale

⁴ *Revue de la Gendarmerie Nationale*, nr.170/1993 - Franta.

între civilizațiile care nu accepta ierarhizarea impusă de istorie (vezi cea occidentală și cea islamică). Totuși cea mai profundă cauză este criza economică, săracirea maselor largi populare, divizarea lumii în bogați și săraci de unde și o crescândă tensiune socială.

Societatea Regală din Londra și Academia Națională de Științe din SUA, au demonstrat prin studiile întreprinse că 1/2 din populația Terrei trăiește în cele mai grele condiții, în timp ce la 20% din populația lumii le revine 83% din bogăția mondială, iar cei mai bogați 400 de oameni ai SUA, au o avere de aproximativ 328 mld.\$, adică produsul național brut a 1 mld. de locuitori ai Pamântului⁵ și studiul comparativ poate continua.

Oricum, "dacă fiecare țară bogată ar aloca pentru ajutorarea statelor sărace numai 10% din venitul sau național - adică un cent la 10 \$ - ar rezulta 25 mld.\$, care ar putea fi folosiți la salvarea vieții a milioane de locuitori săraci din lume. Din păcate țările bogate furnizează ceva mai puțin de un sfert din mijloacele necesare, adică 6 mld.\$ (în loc de 25 mld.\$). După aprecierile OMS, cu mijloace corespunzătoare ar putea fi salvate în fiecare an, viețile a 8 mil. de oameni.

Până când nu se vor întreprinde măsuri concrete, lumea va rămâne divizată și periculoasă. Săracii vor continua să sufere și să moară, iar situația politică va fi în continuare instabilă și pericolul conflictelor va exista mereu".⁶

Sentimentele de îngrijorare și nesiguranță civică se resimt în viața cotidiană a cetățenilor. Criminalitatea organizată, alături de cea clasică, a proliferat într-o manieră explozivă și în România.

Au apărut fenomene noi cum sunt: escrocarea forței de muncă, traficul de armament și muniție, de droguri și carne vie, omorurile la comandă, reciclarea produselor infracionale. Economia subterană domina. Corupția a devenit un fenomen cu o largă extindere. Fiecare țară își are propria lume interlopă așa cum cele

⁵ David C.Korten, *Corporațiile conduc lumea*, Editura Antet, 1995, Oradea.

⁶ *Rezerwos polity (Polonia)* - 03.11.2001.

mai importante organizatii de tip mafie, se gasesc la polii statelor capitaliste. Altele au aparut si s-au dezvoltat în ultimii ani asa cum sunt: cartelurile columbiene, mafiele rusesti, triadele chineze etc.

Profiturile anuale obtinute din traficul de droguri ar reprezenta între 300 - 500 mld.\$, adica aproximativ 10% din comertul mondial. Cifra de afaceri a pirateriei informatice depaseste 200 mld.\$, cea a falsurilor - 100 mld.\$, 10-15 mld.\$ pentru fraude din bugetul comunitar european, 20 mld.\$ din traficul de animale etc.

Se apreciaza ca Produsul Brut al Criminalitatii mondiale depaseste 1000 mld.\$/an, adica peste 20% din comertul mondial. Adaugati la aceasta suma alocata pentru înarmari si apreciati de ce speranta medie de viata este atât de mica si de ce la început de mileniu III viitorul este sumbru.

Costul operatiunii de spalare a banilor murdari reprezinta aproximativ 150 mld.\$ si sunt reinvestiti anual peste 350 mld.\$, prin tot felul de societati paravan si/sau fantoma. Internetul si utilimele cuceriri în domeniul bancar, cibernetic sunt la îndemâna "clientilor" si mai putin a fortelor de ordine.

Concluzionând, apreciem ca se impune cu stringenta elaborarea unei strategii de securitate, asigurarea transparentei activitatilor desfasurate în domeniul ordinii publice, fundamentarea pâna la detaliu, pe baza unor legi si regulamentele militare a modului de interventie al fortelor de ordine în situatii de tulburare grava a ordinii publice, informarea corecta a cetatenilor cu evolutia fenomenului infractional.

Prezentul, în baza realitatii contemporane, face trimiere la viitor care rezerva o degradare sociala continua, aspect ce impune luarea masurilor necesare pentru pregatirea fortelor de ordine, a strategiei în domeniu, însa nu fortele de ordine pot rezolva problematica cauzalitatii aparitiei si manifestarii starilor de protest social, de tulburare a ordinii publice, ci *publicul*.

DETERMINARI ALE EVOLUTIEI MEDIULUI SOCIO-ECONOMIC ASUPRA STRATEGIEI SECURITATII NATIONALE

Dr. Doru Claudian FRUNZULICA
Asociatia "George C.Marshall" - România

Permiteti-mi sa abordez subiectul seminarului, în primul rând în calitate de prim vice-presedinte al unei organizatii patronale, prezentând un punct de vedere personal.

S-a discutat aici de lupta împotriva terorismului, de noi sfidari si provocari la adresa securitatii, de strategii de securitate si de aparare. Domnilor si doamnelor, putem sa discutam foarte mult despre acestea, putem sa organizam nu stiu câte conferinte si seminarii dar cred ca întotdeauna într-o asemenea abordare ar trebui sa începem, în primul rând, de la resurse, caci fara resurse este foarte greu sa implementezi o strategie, poate uneori ambitioasa si cu obiective importante. Din pacate ceea ce ne-a lipsit foarte mult noua în România în ultimii ani au fost resursele, înainte de orice. În ultimii 2 ani, analisti ai Agentiei Centrale de Informatii ai SUA, alaturi de specialisti din guvernul SUA si experti neguvernamentali, au încercat sa identifice tendintele majore care vor domina lumea în urmatorii 15 ani. Aceste tendinte se intersecteaza pentru a oferi o imagine uniforma a lumii din 2015. Domeniile abordate în acest document publicat si în România, intitulat „Tendinte globale 2015” sunt schimbarile demografice, resursele naturale si mediul înconjurator, stiinta si tehnologia,

economia globala si procesul de globalizare, guvernarea nationala si internationala, conflictele viitoare, sfidările la adresa securitatii mondiale si rolul global al SUA. Acest studiu are un capitol ce se refera la economia globala si care trateaza determinarile si influentele pe care economia mondiala le are asupra securitatii si apararii oricarei tari de pe mapamond.

Globalizarea accelereaza interdependenta economica, politica si sociala a tarilor, ducând la producerea unor fenomene interne sub actiunea directa sau indirecta a unor factori exteriori tarii respective. Cazul cel mai relevant îl constituie evolutia fluxurilor financiare care conditioneaza decisiv ratele de schimb, rata dobânzii, rata inflatiei sau echilibrul bugetar al unei tari. Globalizarea prezinta un caracter multidimensional, fenomenele generate de globalizare ating toate dimensiunile umane, economice, sociale, politice, culturale sau de mediu.

Globalizarea determina transformari majore la toate nivelurile unei tari, relevanta fiind extinderea competitiei între produse sau pentru resurse, la o competitie între sisteme sociale, legislative, comunitati sau natiuni chiar. Se pare ca, în continuare, strategia de securitate a României se bazeaza pe 3 piloni: stabilitate democratica, dezvoltare economica durabila si integrare euroatlantica.

Dupa opinia mea, România are nevoie urgenta la ora actuala, ca prima prioritate, de îmbunatatirea mediului de afaceri si a climatului investitional care are influente puternice asupra stabilitatii sociale si asupra resurselor atât de necesare.

As vrea sa fac o radiografie scurta a ceea ce s-a întâmplat în Europa Centrala si de Est în ultimii 11 ani si care este legatura cu România. Stim foarte bine ca exista un pluton de tari fruntase în acest drum spre integrarea în U.E. Din pacate România se afla undeva mai la coada acestui pluton. De ce s-a întâmplat acest lucru?

Alte tari din Europa Centrala si de Est au aplicat înca din 1990 masuri eficiente pentru scaderea inflatiei bazate pe economia reala. Au trecut rapid la eliminarea blocajelor financiare,

au impus întreprinderilor de stat să respecte disciplina financiară și au eliminat distorsiunile din sistemul de preturi prin reducerea substanțială și chiar eliminarea subvențiilor. Stabilizarea monetară a fost însoțită de măsuri de liberalizare a pieței interne și de deschidere a economiilor naționale, inclusiv prin introducerea rapidă a convertibilității de cont curent. De asemenea, au aplicat un management performant iar stabilitatea, transparența și predictibilitatea legislației în ce privește investițiile, taxele și impozitele au jucat un rol important. Climatul fiscal și monetar creat au obligat întreprinderile mici și mijlocii din sectorul de stat să se restructureze singure, majoritatea dintre ele înaintea privatizării. De întreprinderile mari s-a ocupat statul. În România cea mai mare parte a acestor schimbări a avut loc la un nivel scăzut iar restul se încearcă să fie aplicate în ultimul timp.

Putem spune că obiectivele stabilite după 1990-1991 nu au fost atinse iar acolo unde s-a reușit construcția de mecanisme de piață funcționale acestea au fost viciate în primul rând de corupție, birocrație și instabilitate legislativă. Indiferent de doctrina partidelor politice care se afla la putere, dacă scopul final este trecerea de la o economie centralizată de plan, la economia de piață performantă bazată pe liberă întreprindere, libertate economică a individului și a firmelor cât și pe concurența loială atunci trebuie atinse anumite obiective obligatorii care nu pot fi sarite și anume: recâștigarea libertăților economice a indivizilor și a companiilor de a lua decizii economice și reinstaurarea concurenței, a competiției loiale realizate în parte în România. Stabilitate economică, macroeconomică în primul rând, respectiv o inflație joasă și o monedă stabilă. Din păcate, România este singura țară candidată la accesarea în UE, exceptând Turcia, unde după 11 ani de tranziție se înregistrează niveluri înalte ale inflației și deprecieri mari ale monedei naționale aceasta și datorită politicii monetare și fiscale aplicate până acum în România. Dezvoltarea sectorului privat nu se poate face decât pe trei cai: privatizarea, înființarea de întreprinderi mici și mijlocii care

reprezintă coloana vertebrală a oricărei economii, atragerea de investiții străine directe.

Statul trebuie să-și restrângă rolul la reglementare și orientare economică și la urmărirea respectării regulilor jocului. România mai are de acum încolo de parcurs un drum care poate fi mai lung sau mai scurt și anume cel al creșterii durabile a productivității și competitivității care să ducă la stabilitate macroeconomică și socială, la creștere economică sustinută, la creșterea numărului de locuri de muncă și a puterii de cumpărare a populației. Pe lângă alte probleme cu care s-a confruntat România a fost și aceea a unei credibilități reduse în atragerea investițiilor străine, nerespectarea sau schimbarea atât de frecventă a legislației privind investițiile străine. Aceasta a dus la situația în care, în România, după 11 ani de tranziție, să fie investiți aproximativ 550 milioane dolari pe an, aproximativ 6 miliarde dolari investiți în economia românească, puțin în comparație cu alte țări din Europa Centrală și de Est, cât și privind capacitatea de absorbție a investițiilor în România. Între 1992-1996 oferta de investiții și de privatizare în România a fost mai săracă, mai puțin atragătoare decât a țărilor competitoră din Europa Centrală și de Est, iar largirea acesteia după 1997 a fost tardivă, afectată de conjuncturi internaționale negative și subminată de instabilitate legislativă internă, instituțională și chiar socială și politică.

Începând cu 1997 se constată o situație inversă. Dacă până în 1996 a existat un cadru legislativ stabil privind investițiile străine dar oferta de privatizare a fost redusă, după 1997, se constată o situație inversă respectiv cadrul legislativ și instituțional devine instabil dar oferta de privatizare crește considerabil. Efectul este din păcate negativ, fapt reflectat de nivelul investițiilor străine directe, care atinge cel mai scăzut nivel după 1992. Este foarte grav faptul că în 1997-1998 a avut loc o reducere a PIB cu 16%, uneori lucru nemaîntâlnit pe timp de pace. La fel ca pentru investițiile străine în societăți noi sau mixte, investițiile străine în privatizate au fost din păcate grevate de mai mulți factori: respectiv

aparitia relativ târzie a României pe piata internationala când interesul marilor companii în zona era satisfăcut sau scăzuse considerabil. Evenimentele din fosta Iugoslavie au jucat un anumit rol în descurajarea investițiilor în zona și România a plătit și de data asta un tribut greu acestor evenimente. De asemenea, un rol important au avut încheierea unor contracte sub presiunea timpului, pe alte criterii decât cele economice, sau sub presiunea unor constrângeri financiare sau de timp. În același timp instabilitatea legislativă și instituțională au făcut ca o serie de contracte de privatizare de valori mari să nu se mai realizeze sau să se finalizeze cu mari întârzieri.

Privind programul aplicat de actualul guvern acesta este încurajator din anumite puncte de vedere: în primul rând o legislație care se vrea mai coerentă și mai unitară privind investițiile și mai ales investițiile străine, în același timp dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, promovarea exporturilor, privatizarea unor mari societăți comerciale ce provocau pierderi foarte mari economiei naționale, realizarea unor strategii de dezvoltare a unor ramuri ale economiei românești. Creșterea economică a României, trebuie spus că a început încă din anul 2000. Se pare că vom avea o creștere economică de 4,5-5% în acest an, dar aș vrea să vă prezint ce spune UE la începutul lunii octombrie în sumarul său despre România: “progrese privind criteriile politice, a crescut semnificativ rata de preluare a acquis-ului comunitar, are loc o reformă a instituțiilor de îngrijire a copiilor instituționalizați, a avut loc adoptarea și implementarea unei strategii privind comunitatea romilor, s-a realizat decriminalizarea homosexualității, o determinare mult crescută a Guvernului de a aplica reforme absolut necesare în procesul de aderare la UE”.

Integrarea în NATO este un pas, o oprire clară a României în spațiul occidental caruia îi aparține, spațiul democrațiilor vestice dar scopul final este integrarea în UE pentru că noi suntem europeni și aparținem acestei civilizații europene prin istorie, prin tradiție, prin legăturile politice, economice, prin cultură, religie ș.a.m.d. Care sunt problemele pe care le scoate în evidență UE?

Trebuie facuti pasi în continuare privind reforma administratiei publice desi a fost redus cu pâna la 25% personalul administratiei publice, acest proces trebuind sa continue. Privatizarea a ramas în urma programului prezentat, s-au facut mici progrese în sectoare cheie: agricultura, energie, protectia mediului. Privind situatia economica, care sunt problemele în continuare: o inflatie care, desi a scazut, este în continuare mare; progrese lente în lichidarea unor intreprinderi de stat care aduc pierderi enorme economiei nationale; un mediu de afaceri înca destul de inospitalier investitiilor; masive arierate mai ales în sectorul de stat; cresterea, chiar dublarea, deficitului balantei comerciale. Progrese: previzionata o crestere a PIB pe anul acesta de 5% cu continuarea cresterii PIB în anii urmatoari; scaderea inflatiei care se pare ca va atinge pâna la urma nivelul de 30% în acest an (2001); rata somajului 8,8%, în iunie cea mai scazuta rata a somajului în ultimii 5-6 ani; cresterea exporturilor, productiei industriale chiar daca uneori este pe stoc; privatizarea Bancii Agricole si a SIDEX care provocau mari pierderi economiei; semnarea acordului cu FMI si ratificarea acestuia de boardul FMI; progrese privind negocierile de aderare; 8 capitole de negociere închise provizoriu, 7 capitole deschise, 16 capitole ce ramân a fi deschise. România si-a luat angajamentul ca va deschide toate cele 31 capitole de negocieri pâna la sfârșitul anului 2002 si va termina negocierile în 2004, dar cine stie, poate ca acest lucru s-ar putea devansa, vedeti foarte bine declaratia ministrului de externe Hubert Vedrine si sprijinului francez în vederea aderarii la UE a României. Pâna la urma UE va trebui sa înțeleaga ca nu totul se reflecta în indici si date economico-financiare, UE ar trebui sa înțeleaga ca aceasta organizatie este una politico-economica si România trebuie sa joace rolul sau foarte important în zona sa de apartenenta, în contextul general european; poate ca factorii politici ar trebui accentuati în anii care urmeaza 2002-2003 si cu sprijin din ce în ce mai mare din partea UE de crestere economica si de realizare a reformei economice si sociale în

România. De altfel asistenta UE, în procesul de preaderare pentru România este foarte important, în fiecare an fiind alocati aproape 630-650 de milioane de euro nerambursabili. Programul PHARE 242 milioane, programul SAPARD 150 milioane si va începe programul ISPA 200 milioane euro. Scopul final este apartenenta la o organizatie de securitate cum este NATO si speram ca pâna la sfârșitul anului 2002 acest lucru se va întâmpla pentru ca trebuie sa prevaleze solidaritatea între natiunile care împartasesc valori comune, care nu înseamna numai un sistem democratic, înseamna si un sistem economic performant cum G.C. Marshall amintea de acele "working-economies". România este cazul sa faca niste pasi mari în vederea realizarii unei economii performante, lucrative, care sa poata aduce resursele necesare pentru aparare si securitate nationala, pentru institutiile statului care au ca principal obiectiv securitatea si apararea. Din punct de vedere patronal si al unui om care actioneaza în economia reala a acestei tari vreau sa va spun ca toate directivele politice ale României: integrarea euroatlantica, valorificarea superioara a parteneriatului strategic cu SUA si Franta, atragerea de investitii straine majore sunt în mare masura dependente de calitatea mediului de afaceri din România, de interesul economic pe care îl manifesta celelalte tari pentru România, de imaginea pe care o creeaza si o transmit în tarile lor strainii care desfasoara sau încearca sa întreprinda afaceri în România, de asemenea imaginea României pe care o transmit oamenii de afaceri români în afara tarii, progresele României pe calea realizarii unei economii performante de piata, a realizarii privatizarii, demonopolizarii unor activitati economice, de calitatea si nivelul tehnic al produselor si serviciilor românesti, de sustinerea liberei initiative, a proprietatii si a concurentei.

IMAGINEA DE TARA SI SECURITATEA NATIONALA

Col. dr. Ion CHICIUDEAN

Directia Relatii Publice - M.Ap.N.

Constientizarea legaturilor dintre starea si securitatea unui stat si imaginile ce se constituie despre el a facut ca gestionarea imaginii sa devina o functie a conducerii politice, iar confruntarea dintre state sa cuprinda tot mai frecvent agresarea (manipularea) imaginii statului advers. În aceste conditii, constientizarea constituirii imaginilor sociale despre state justifica investigarea lor, preocuparea pentru a obtine o interpretare cât mai buna a rolului imaginilor despre o anumita tara în stabilirea si functionarea sistemului de relatii dintre state în plan regional si global.

O tara genereaza, în mod inerent, mai multe imagini, iar ele sunt rezultante ale unora dintre informatiile pe care tara respectiva le produce, dar si ale caracteristicilor identitatilor care le recepteaza.

În functie de pozitia oamenilor fata de o anume tara, putem distinge între imaginea despre tara a oamenilor din interiorul ei, a oamenilor ce traiesc în state ce au relatii cu tara respectiva, a oamenilor situati în tari concurente sau agresive în raport cu tara data.

Definirea imaginilor sociale despre state ca interpretari implicite care se produc de-a lungul timpului sub presiuni ale interpretarilor curente si care functioneaza, la rândul lor, ca

interpretari-cadru sintetice ce se pot obiectiva si transmite de la sine, care se pot conserva prin “trăditiie” si “cultura” si se pot îmbogati cu elemente noi, acceptate si asimilate, în functie de evolutiile care se produc în mediul social, ne îndreptăteste sa apreciem ca nu toate elementele care contribuie la formarea imaginilor sociale despre state au acelasi grad de relevanta.

Aspecte relevante în formarea imaginii de tara, din perspectiva securitatii nationale, sunt, în primul rând, acelea care o individualizeaza si îi asigura existenta: *functionarea statului si starea economica*.

Elementele cele mai importante ale activitatii statului, cu efecte directe asupra imaginii sale, sunt cele care semnifica rolul si locul statului în reglarea raporturilor dintre natii, în reglarea raporturilor dintre state si în organizarea mediului social trans-national. Sunt relevante, de pilda: sfera de manifestare a intereselor natiei si statului (interese globale, regionale, continentale, locale), caracterul puterii statului (superputere, putere regionala, continentala, locala), influenta politica (globala, regionala, continentala, locala), influenta statului în organizatiile trans-statale (asupra organizatiilor globale, regionale, continentale, zonale), rolul statului în generarea si gestionarea fluxurilor informationale, regionale si continentale, influenta economica si tehnologica a statului.

Desigur, functionalitatea statului în relatiile cu alte state, în procesele sociale regionale sau globale nu poate fi disociata de functionarea sa interna. În conditiile actuale, perceptia imaginii rezultate ca urmare a functionalitatii statului în procesele transnationale este puternic influentata de imaginea institutiilor si organizatiilor sale interne (Presedintie, Parlament, Guvern, partide politice, organizatii apolitice etc.) si de procesele si tendintele care se manifesta în interiorul natiei (progres/regres; dezvoltare/stagnare; deschidere/închistare; modernizare/cantonare în traditional; democratizare/absenta democratiei etc.).

Un element cu pondere mare în functionarea statului, cu implicatii directe asupra securitatii si imaginii sociale, este

afirmarea și promovarea simbolurilor naționale. Decaderea ordinii statului se anunță prin decaderea simbolurilor ce afirmă identitatea și specificitatea națiunii. Sunt numeroase situațiile sociale care îndreptătesc afirmațiile: statul care nu-și promovează semnele și simbolurile naționale se îndreaptă spre dezorganizare; un stat național care nu-și îngrădește subiecții de la excese prin forța simbolurilor pune în pericol însăși identitatea și securitatea națională.

O imagine favorabilă a statului presupune dezvoltarea încrederii în simbolurile naționale, cunoașterea sensului sacru al simbolurilor fundamentale, consolidarea autorității care se bazează pe aceste simboluri.

Starea economică influențează în mod determinant atât procesele și fenomenele interne, cât și manifestarea statului pe plan internațional, generând cadrul de securitate sau insecuritate, în funcție de aspectele majore care o caracterizează.

Imaginea de națiune puternică este asociată cu imaginea de națiune dezvoltată din punct de vedere economic. Dezvoltarea economică da consistență imaginii sociale a unei țări pentru că permite atât rezolvarea problemelor sociale interne, eliminând factorii de insecuritate și percepție negativă (somaj, sărăcie, mortalitate infantilă, speranță de viață minimă etc.), cât și participarea statului la rezolvarea marilor probleme ale omenirii (subdezvoltare, diminuarea resurselor, decalaje tehnologice) prin susținerea cu mijloace materiale a programelor globale și regionale de dezvoltare și a organizațiilor economice, politice, culturale, de securitate internațională etc.

Nu toate imaginile au însă același grad de relevanță pentru securitatea națiunii. Considerăm ca cele mai relevante imagini, din această perspectivă, sunt imaginile care se constituie la alte națiuni, mai ales imaginile națiunilor puternice, și imaginile care se constituie la organizațiile regionale și globale: Uniunea Europeană, Organizația Nord-Atlantică, Organizația Națiunilor Unite etc.

Imaginile formate la alte națiuni despre o anumită națiune au o determinare obiectivă și subiectivă, temporală și spațială, fiind

sub incidența cadrului natural, economic, social, politic, cultural al unei societăți. Se constată mai ales influența importantă pe care o joacă factorul politic. Astfel, cercetări desfășurate în acest domeniu demonstrează că imaginile sociale ale unei națiuni sunt o condensare a istoriei raporturilor internaționale, ele sunt mai puțin o reprezentare și mai mult o judecată, o evaluare.

Aceste imagini reflectă determinările obiective ale națiunii: teritorială, economică, socială, politică, spirituală. Ele vor cuprinde, deci, reprezentări referitoare la cadrul natural de viață al națiunii respective, la baza economică, la instituții, forme de conducere și exercitare a puterii, la relațiile sociale, la relațiile cu vecinii, la trecutul istoric etc.

Importanța imaginilor care se constituie la alte națiuni despre o anumită națiune, mai ales imaginile națiunilor puternice, este dată de presiunile pe care le pot exercita în plan politic, economic, cultural, de securitate etc. prin influența deciziilor statelor în domeniile invocate și, ca urmare, prin impunerea unor relații de cooperare, conlucrare, competiție sau confruntare cu națiunea respectivă. Unele națiuni, mai ales cele puternice, pot acționa pentru a-și impune imaginea lor centrelor de putere, organizațiilor internaționale, opiniei publice, prin: acțiuni directe sau indirecte: mass-media internă și internațională, acțiuni de lobby în favoarea sau defavoarea națiunii respective, dezbateri publice (seminarii, conferințe, congrese internaționale), acțiuni ale unor firme specializate în domeniul imaginii și relațiilor publice etc.

Imaginile sociale despre o anumită națiune care se constituie la organizațiile regionale (Uniunea Europeană, NATO) și globale (ONU) joacă un rol din ce în ce mai important în condițiile globalizării problemelor importante cu care se confruntă omenirea (subdezvoltare, tehnologii, decalaje, securitate etc.) și a aplicării strategiilor de integrare continentală, regională s.a.m.d.

Imaginile sociale formate la acest nivel despre o națiune sunt deosebit de importante pentru dezvoltarea relațiilor în plan regional și global, pentru locul și rolul jucat de națiunea respectivă

în viața economică, politică, culturală internațională. Acest lucru devine plauzibil dacă acceptăm că organizațiile continentale și globale pot fi nu numai centre de putere politică și economică la aceste nivele, ci și centre de cristalizare a imaginii statelor. Ele sunt reprezentative pe plan continental și mondial, reglementează, detin și ocupă un mare segment de difuzare al canalelor de comunicare transnaționale, formează și orientează opinia publică mondială și furnizează o mare parte din liderii de opinie.

Imaginile sociale despre o națiune ale organizațiilor cu vocație regională sau globală nu se cristalizează doar în interiorul lor; ele sunt și rezultate ale imaginilor care se vehiculează în mediile de proveniență a membrilor acestor organisme. De aceea, sunt importante imaginile statului (statelor) care domina din punct de vedere politic, economic și al securității, organizațiile internaționale; ele au, de cele mai multe ori, o importanță decisivă în modelarea deciziilor pe care instanțele internaționale le iau față de o națiune. Imaginile sociale despre națiunea respectivă în mediile internaționale sunt mai importante, uneori, decât datele reale. Instanțele de decizie internaționale, cercurile de afaceri și băncile etc. își definesc atitudinea față de realitățile unei națiuni în funcție de reprezentarea pe care o au despre aceste realități. Starile reale care sunt percepute și evaluate prin intermediul imaginilor care joacă rolul de reper al deciziilor.

Câteva concluzii se impun în continuare:

1. Studiul atent al mutațiilor ce au avut loc în domeniile economic, politico-strategic și de securitate, pe plan regional și global, precum și în practica relațiilor internaționale face plauzibilă afirmația: imaginea socială conditionează din ce în ce mai mult și mai subtil performanțele națiunilor și raporturile dintre ele. Imaginile sociale devin astfel părți componente ale patrimoniului național și componente ale procesului de reproducere performanță a statelor. Ca urmare, promovarea unei imagini pozitive (dezirabile) devine un element esențial al afirmării națiunii și a statului național pe plan intern și internațional, obiectiv important al strategiilor de securitate națională.

2. Imaginea sociala a unei națiuni este la fel de importantă ca și celelalte elemente prin care națiunea se manifestă: funcționarea statului național, starea economică, starea de securitate, interesele naționale, cultura națională etc.

3. Un deficit accentuat de imagine sau o imagine nefavorabilă generează semne de întrebare privind viabilitatea și credibilitatea acțiunilor inițiate și desfășurate de diferite componente naționale, pe plan intern și internațional.

4. Deficitul de imagine al organizațiilor din sfera securității naționale este echivalent, în cele mai multe cazuri, cu un deficit important de securitate națională.

5. Viața internațională este un spațiu impregnat de reprezentări și imagini diverse, neomogene și de cele mai multe ori contradictorii. Formarea atitudinilor statelor față de celelalte state este dependentă de aceste reprezentări și imagini care se propaga, de obicei, de la marile puteri spre puterile zonale și locale, însușiindu-se, în cele mai multe cazuri, reprezentările și imaginile impuse de alții (imaginile la modă, imaginile vehiculate de grupuri de interese, de grupuri de presiune etc.), nu reprezentările și imaginile veridice compatibile cu realitățile naționale și transnaționale.

6. Imaginile despre națiune, care se formează la organizațiile suprastatale și la alte națiuni, se constituie într-un portret-imagine al fiecărei națiuni; ele influențează deciziile statelor puternice și organizațiilor internaționale, generând relații de cooperare, conlucrare, competiție sau excludere (izolare sau confruntare între națiuni).

7. Imaginea atribuită unui stat poate să devină sursă și motiv de discriminare, sursă pentru tratament inegal aplicat în situații considerate normale sau în situații de criză. De cele mai multe ori, imaginea devine pretext pentru declansarea discriminării, ecipsând imaginile pozitive, chiar dacă ele dețin ponderea cea mai mare în imaginea globală a națiunii date.

8. Națiunea și statul nu se afirmă numai prin trasaturile lor specifice, ci și prin imaginea lor socială de parteneri viabili și

credibili în relațiile cu alte națiuni și cu organizații transnaționale. Statele trebuie să răspundă așteptărilor celorlalte state sau organizații cu care relatează. În prezent, așteptările statelor puternice și a centrelor de putere se constituie în criterii de evaluare a imaginii națiunilor, obligându-le pe acestea să țină seama de ele.

9. Alternarea imaginii sociale despre națiune și stat, cu consecințe directe asupra securității naționale, se datorează îndeosebi erodării proceselor ce au loc în interiorul națiunii și a credibilității organizațiilor publice, dar ea poate fi și o consecință a gestionării defectuoase a imaginilor despre națiune și stat.

10. Consecința directă a alterării imaginii națiunii și statului național este introducerea în mentalul colectiv a unor elemente generatoare de atitudini negative, cu mari implicații asupra securității statului și a funcționării de ansamblu a națiunii: apariția neîncrederii în conducerea națională și în instituțiile statului; demoralizarea națională; exacerbarea conceptelor extremiste, sovine; slăbirea coeziunii naționale și apariția tendințelor centrifuge; slăbirea disciplinei naționale, creșterea delincvenței și nesupunerii publice; diminuarea responsabilității și discernământului social; apariția atitudinii negative față de muncă și față de valorile naționale; instalarea sentimentului inutilității, insecurității, instabilității, a fricii sau a altor psihoze sociale; acceptarea necritică a oricărei decizii externe; atitudinea pasivă a populației față de securitatea și apărarea națională și acceptarea transferului fără rezerve a acestui atribut al statului suveran către organizațiile transnaționale; acceptarea tacită a agresiilor simbolurilor naționale și înlocuirea lor treptată cu alte simboluri; încurajarea practicilor de izolare pe plan internațional, a scenariilor separatiste, a excluderii din organisme internaționale de securitate și îndepărtării potențialilor aliați politici, economici și militari etc.

11. Percepția externă a caracterului și sensului schimbărilor interne este fundamentală pentru formarea imaginii sociale a

unei națiuni. În aceste condiții, toate elementele naționale devin termen de comparație cu elementele similare statuate și percepute într-un anumit mod pe plan internațional: caracterul guvernării, caracterul statului, caracterul culturii naționale (progresista, care permite conectarea la cultura universală sau cantonată în tradiționalul arhaic și închisat), valorile naționale promovate (compatibilitatea sau incompatibilitatea lor cu valorile internaționale general acceptate), spiritul creator al națiunii, atitudinea față de muncă a membrilor națiunii, angajarea la proiecte de perspectivă, eficiența organizațiilor și instituțiilor naționale (organizații moderne sau anacronice), elementele de civilizație națională, competitivitatea produselor și serviciilor oferite de națiune etc.

ABORDAREA RISCURILOR SI AMENINTARILOR LA ADRESA SECURITATII NATIONALE – FACTOR DETERMINANT ÎN ELABORAREA STRATEGIEI SECURITATII NATIONALE SI STRATEGIEI MILITARE

Col. (r.) dr. Constantin MOSTOFLEI
Centrul de Studii Strategice de Securitate

1. Argument

"Limbaajul precis este primul instrument stiintific". Aceasta maxima este confirmata si de faptul ca analistii politici, si nu numai, au constatat ca, în ultimul timp, limbaajul inadecvat reprezinta o bariera cât se poate de serioasa în continuarea activitatii lor stiintifice. Se vorbeste chiar de o anumita disciplina a muncii, din partea tuturor celor implicati în elaborarea studiilor si cercetarilor, pentru ca aceasta a fost afectata de o tot mai mare imprecizie ce s-a furisat pe nesimtite, ba chiar de incoerenta în ceea ce priveste folosirea unui limbaaj adecvat¹.

Abordarea unui anumit domeniu poate prescrie anumite metode de investigatie stiintifica, se poate concentra pe anumite cai de evaluare si interpretare a datelor sau - în forma sa cea mai sofisticata - sa prezinte un corpus teoretic despre legaturile ce se pot gasi în datele respective. O abordare serveste, deci, la ghidarea cercetarii, precum si la anume organizare într-un spectru larg de fenomene, încadrându-le într-un set limitat de concepte².

¹ Apud, Frank J.Sorauf, *Cuvânt înainte* la Jack C.Plano, Robert E. Riggs, Helenan S. Robin, *Dictionar de analiza politica*, Editura ECCE HOMO, Bucuresti, 1993.

² *Op.cit.*, p.3.

2.Premise

a) Teoretice

Riscul este definit în *Dictionarul explicativ al limbii române* (DEX) drept un **pericol posibil**³. Totodata, în același dictionar, **pericolul** se considera ca fiind o **amenintare**, dar și un **risc**⁴. Se observa că ne confruntăm cu un lant al ... slabiciunilor de natura tautologica, nefiind stabilită deosebirea dintre termenii respectivi, în special din perspectiva relațiilor temporale ce pot exista între subiectul și obiectul acțiunii asociate acestora. Din acest punct de vedere, apreciem că **riscul** și **amenintarea** reprezintă denumirea limitelor laterale ale ecartului specific producerii unor acțiuni ce vizează securitatea cuiva. Pe o scară a evoluției în timp, ordinea și intensitatea producerii este: *pericol posibil (risc); pericol; provocare (sfidare); amenintare*. În cazul pericolului posibil, între partile implicate nu există relații strânse de determinare, ceea ce a impus ca, în limbaj diplomatic, să se vorbească despre riscuri și, mai nou, despre *prefactori de risc* (cauze ale apariției pericolului posibil). *Pericolul, provocarea (sfidarea) și amenintarea*, în mediul de securitate, constituie o formă de manifestare concretă a relațiilor existente, în mod real, la un moment dat, între state, alianțe și coaliții de state, între diferite sociogrupuri din interiorul acestora. Spre deosebire de *pericol, provocarea (sfidarea) și amenintarea* indică nu numai posibilitatea potențială, ci și intenția manifestată de una dintre părți de a acționa împotriva intereselor oponentului, iar **amenintarea** reprezintă *nivelul cel mai înalt al escaladării relațiilor tensionate dintre subiecți*.

Dictionarul la care am făcut referire mai deține **riscul**, menținându-se în cadrul aceluiași sens (semantic) și, fără a indica relații de dependență față de cele prezentate mai sus, și ca **posibilitate de a ajunge într-o primejdie**, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă. De această dată, se observa că **riscul** se asociază cu cel care desfășoară o acțiune, o activitate,

³ *Dictionarul explicativ al limbii române* (DEX), Editura Academiei RSR, 1984, p.809.

⁴ *Ibidem*, p.677.

aflat fie în postura de executant, fie în cea de conducător, și care implica din partea subiectului acțiunii faptul de a **risca**, deci de a (se) pune în primejdie ceva, respectiv, de a (se) expune unui pericol posibil⁵, prin activarea unui factor de risc.

Dintre tipurile de riscuri prezentate în literatura de specialitate, apte a fi corelate cu orice demers de elaborare a unor strategii, fie a securității naționale, fie militare, pot fi amintite:

- *riscul rational*, caracterizând atât o metoda de conducere, cât și un procedeu de acțiune bazat pe perceperea intuitivă a situației determinate de evenimente greu de prevăzut;
- *riscul asumat*, propriu celor investiți cu dreptul de a lua decizii;
- *riscul de situație*, desemnat de imposibilitatea prognozei precise a contextului existential și a evoluției sale;
- *riscul operativ*, valabil pentru situații conflictuale, în care acțiunile proprii depind de concepțiile prezumtive ale partenerului concurențial și de modul său de comportare⁶.

b) *Operationale*

Planificarea apărării naționale se face, potrivit legii, în funcție de prioritățile politice stabilite de autoritățile abilitate ale statului, de posibilitățile de care România dispune la un moment dat sau într-o perioadă de timp determinată, de evoluția fenomenelor politico-militare și de situația geopolitică și geostrategică în plan regional, continental și global.

În unele documente ce definesc concepția integrată de planificare a apărării naționale, abordarea riscurilor și amenințărilor este stipulată astfel;

- *Strategia de securitate națională a României* cuprinde în structura sa și “identificarea factorilor de risc din mediul intern și internațional”;

- *Strategia militară a României* evaluează consecințele, în planul apărării, ale riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale.

⁵ *Ibidem*, p.809.

⁶ Vezi, pe larg, Mircea Muresan, Vasile Grad s.a., *Riscul și decizia militară*, Editura Militară, București, 1994, p. 17-19, 63.

Din perspectiva mentionata, aparitia unor noi factori de risc, fie în mediul intern, fie în cel international, ori accentuarea/diminuarea unora, care au fost deja identificati, impune reconsiderarea Strategiei de securitate nationala.

Strategia militara este supusa actualizarii, din aceeasi perspectiva, atunci când în urma unui proces de evaluare a consecintelor riscurilor si amenintarilor la adresa securitatii nationale, se impune redefinirea volumului, structurii si modului de alocare a resurselor necesare apararii armate, ori aducerea unor modificari structurii fortelor, misiunilor, organizarii, dotarii, nivelului de infrastructura necesare organismului militar în vederea realizarii obiectivelor nationale de securitate, precum si conceptiei de pregatire si angajare în actiuni militare a armatei.

3.Tendinte ale evolutiei factorilor de risc la adresa securitatii nationale

Potrivit informatiilor pe care le detinem, în Strategia de securitate nationala înaintata Parlamentului se mentioneaza ca România nu este si nu va fi, în viitorul apropiat, în fata vreunei amenintari majore, de tip militar clasic, la adresa securitatii sale. Aceasta afirmatie sustine ideea ca primul factor de risc prezentat în Strategia de securitate nationala adoptata în 1999 – existenta în plan regional sau subregional a unor tensiuni si conflicte militare ce se pot extinde, precum si a unor acumulari necontrolate si destabilizatoare de forte si tehnica de lupta în spatiul de interes strategic al României - a cunoscut o asemenea diminuare încât, mai mult ca probabil, nu mai face obiectul enumerarii în viitoarea strategie.

Riscurile la adresa securitatii tarii noastre sunt apreciate ca fiind, în perioada actuala, preponderent de natura nemilitara, manifestându-se pe plan intern, în domeniile financiar, economic, social si ecologic.

Se impun a fi observate, ca principali factori de risc la adresa securitatii nationale, posibile evolutii negative în plan subregional în domeniul democratizarii, respectarii drepturilor omului

și dezvoltării economice, care ar putea genera crize acute cu efecte destabilizatoare pe o arie extinsă.

De asemenea, printre factorii externi de risc, trebuie avuți în vedere:

- proliferarea armelor de distrugere în masă, a tehnologiilor și materialelor nucleare, a armamentelor și mijloacelor letale neconventionale;

- proliferarea și dezvoltarea rețelelor teroriste, a crimei organizate transnaționale, a traficului ilegal de persoane, droguri, arme, materiale radioactive și strategice;

- migrația clandestină și apariția unor fluxuri masive de refugiați;

- acțiunile de incitare la extremism, intoleranță, separatism sau xenofobie;

- decalajele între nivelurile de asigurare a securității și gradul de stabilitate ale statelor din proximitatea României;

- limitarea accesului statului român la unele resurse și oportunități regionale, importante pentru realizarea intereselor naționale.

Totodată, lista riscurilor, ar putea fi completată și cu alte tipuri, definite drept asimetrice, cum ar fi:

- terorismul politic transnațional și internațional, inclusiv sub formele sale biologice și informatice;

- acțiunile ce pot atenta la siguranța sistemelor de transport intern și internațional;

- acțiunile destinate afectării imaginii României în plan internațional, vizând diminuarea credibilității și seriozității în îndeplinirea angajamentelor asumate;

- agresiunea economico-financiară;

- provocarea deliberată de catastrofe ecologice.

4. Pot fi riscurile și amenințările sub control?

În accepțiunea noastră **riscul** este adoptarea, în condiții de incertitudine, a unei decizii ce are ca finalitate efecte prognozabile și diferite din punct de vedere al eficienței acțiunii respective.

De regula, în condiții de risc se adoptă o decizie care asigură obținerea unor efecte pozitive, iar în situația ca toate sunt negative, se vizează cea care are valoarea absolută cea mai mică.

Fiind vorba despre *decizie* și *control*, atribute ale conducerii, dar și de *condițiile* (de risc) în care se desfășoară activitatea condusă, afirmăm că riscul poate fi supus controlului, în următoarea situație:

- acțiunea condusă are ca finalitate imediată cel puțin două rezultate, din care unul poate fi acceptabil pentru îndeplinirea obiectivului propus;

- funcția de control al riscului revine exclusiv organului decident, în sensul stabilirii momentului acceptării acestuia, dar și parametrilor efectelor sale negative;

- în condițiile luptei armate, decidentul are posibilitatea să opteze nu numai pentru efecte maxime, ci și pentru situații acceptabile pentru propriul sistem, din punct de vedere al pericolelor sau amenințărilor induse de inamic.

Problema controlului pericolelor și amenințărilor militare revine conducerii politico-militare și se poate realiza, pentru o țară ca România, avându-se în vedere următoarele;

- cunoașterea vulnerabilităților interne care se manifestă în diferite domenii, nu numai cel militar, și care în anumite circumstanțe, pot avea un impact și asupra securității naționale, eficacității și eficienței strategiei militare adoptate;

- cunoașterea sursei de pericol militar (domeniul, cauzele, momentul și evoluția sa);

- sesizarea momentului transformării pericolului în amenințare.

Având în vedere că riscul activează pericolele și le poate transforma în amenințări, controlul acestora este posibil prin prognozarea evoluției lor și găsirea momentelor și metodelor de a le diminua (elimina) prin mijloace nearmate.

În situația că nu poate fi evitată folosirea forței, aceeași conducere politico-militară trebuie să sesizeze propriul sistem militar despre o eventuală agresiune, pentru a se adopta atitudinea, a se folosi forțele și procedeele corespunzătoare.

**DE LA POST-RAZBOIUL RECE LA NOUA
ECUATIE A ECHILIBRULUI GLOBAL.
O SCURTA PRIVIRE CATRE STAREA MEDIULUI
GLOBAL DE SECURITATE SI A IMPACTULUI
ASUPRA SECURITATII NATIONALE A ROMÂNIEI**

Col. prof. univ. dr. Dumitru IACOB

Academia de Înalte Studii Militare

Conf.univ.dr.Maria IACOB

Academia Tehnica Militara

Esența lucrării pe care o vom prezenta este una de natură metodologică, deci teoretică, dar este vorba despre o metodologie care ne-ar putea livra deschideri, strapungeri către marile provocări ale practicii. Ipoteza pe care am construit lucrarea noastră este, de fapt, simplă și, cu siguranță, este, în general, cunoscută. E o ipoteză elementară, prin care lucrează științe precum cele manageriale, cele ale organizării, cele sistemice. Această ipoteză are în vedere ideea că, în genere, organizațiile și sistemele tind spre echilibru, și ele funcționează, în mod normal, în condiții de echilibru. Sunt echilibre interne ale organizațiilor: între misiune, resurse, structuri și tehnologii, dar și echilibre externe ale organizațiilor, ale sistemelor: între organizația ca atare și mediul înglobant (exterior).

O organizație poate intra lesne în stare de dezechilibru, atunci când virulenta și turbulentă schimbări din mediul extern lovesc, au impact asupra sistemului organizațiilor, creează dezechilibre. Ce se întâmplă cu organizațiile într-o asemenea situație? Răspunsul este, în general, cunoscut: ele sau pier, și pier atunci când nu se pot adapta, sau mobilizează capacități pentru a crea un nou echilibru, un nou echilibru intern și o nouă

relatie de echilibru cu exteriorul. Aceasta ipoteza poate fi extrapolata si poate fi aplicata si sistemelor globale. Noi consideram ca exista o premisa epistematica în proiectarea constructiilor de securitate nationala, ca aceasta premisa trebuie sa se sprijine atât pe o proiectie asupra dinamicii sistemelor globale, pe tendintele globale ale sistemului mondial, în ultima instanta, cât si pe corelarea optiunilor nationale cu tendintele globale.

Probabil ca, în principiu, doar într-o asemenea modalitate putem realiza o constructie pertinenta, realista si utila de securitate nationala. În continuare, vom dezvolta succint modul în care aceste premise pot fi utilizate într-o investigatie practica. Cu certitudine, lumea Razboiului Rece a fost o lume în echilibru; a fost, fireste, echilibru bipolar, cu starile sale de existenta, cu trasaturile sale si cu consecintele sale. Post-Razboiul Rece a însemnat, înainte de toate, o întoarcere spre dezechilibru.

Deoarece a realiza aici o analiza exhaustiva a perioadei post-Razboiului Rece e cu neputinta, vom cauta sa rezumam câteva din caracteristici privind: climatul, atmosfera ultimului deceniu din secolul trecut, ceea ce, conventional, numim post-Razboiul Rece. Am înregistrat, stim foarte bine, sechele ale Razboiului Rece, la nivel de perceptie si la nivelul discursului public. Am înregistrat, de asemenea, explozii zonale ale razboiului cald, cele foarte bine cunoscute. Am înregistrat, totodata, zone de teribila turbulenta. De fapt, turbulenta pare a fi o caracteristica globala de sistem, o caracteristica a planetei.

Daca aceste caracteristici sunt suficient de pregnant puse în evidenta, în acest context, putem evalua o serie de procese, de transformari, de optiuni de mare vizibilitate publica, ce s-au realizat în perioada respectiva. Astfel, optiunea pentru dezvoltare prin integrarea de noi membri si primul val de integrare în Alianta Nord-Atlantica este un fenomen tipic pentru post-Razboiul Rece. Momentul Madrid 1997 este încadrabil în atmosfera post-Razboiului Rece. De aici, câteva consecinte care puteau fi estimate înca din perioada respectiva. Flancul sudic al Aliantei se prezenta la vremea respectiva

ca un flanc de maxima turbulenta. Era de asteptat ca integrarea prin primirea de noi membri sa nu se produca pe flancul sudic, acesta fiind un flanc slab operationabil. Era de estimat ca integrarea va fi mai lesnicioasa pe flancul nordic, ceea ce s-a si întâmplat. În perspectiva anilor ce vin, ar fi extrem de important pentru optiunile noastre de securitate nationala daca s-ar reusi detectarea tendintelor (caci lucrăm pe modele tendentiale) si, mai ales, a modului de articulare a noului echilibru.

Deci, aici pot fi formulate câteva întrebări primare: Câte vreme poate sta lumea în dezechilibru? În cât timp si sub ce presiune se creeaza noul echilibru, ca echilibru de sistem, prin activarea caror forte? Pe ce aliniamente? Cu ce linii de forta si cu ce consecinte zonale si pentru fiecare tara în parte?

Câteva tendinte sunt deja vizibile, tot într-o apreciere extrem de sintetica. Noul echilibru, cu foarte mare probabilitate, de aceasta data, nu poate fi decât, folosind termenii cu întreaga lor proprietate, un echilibru global, un echilibru de macrosistem. Fenomenul globalizării este, din acest punct de vedere, incontestabil un fenomen real. Traim într-o lume globala, în care lucreaza riscuri globale, riscuri precum cele care au fost demontate teoretic, aici, mai devreme în contextul dezbaterii noastre, si care sunt de mare vizibilitate în prezent. Dar evaluarea lor este un proces care abia a început.

Asadar teoria unui echilibru global într-o lume a riscurilor globale, pare a fi o prima caracteristica a lumii în care traím. O alta caracteristica, a fost mai slab vizibila înainte de 1997, înainte de Madrid, desi semnale din aceasta perspectiva veneau din interiorul Aliantei. Avem vii în memorie discursurile lui Solana din perioada premergatoare Madridului, extrem de explicite din acest punct de vedere. În interiorul Aliantei Nord-Atlantice s-au realizat transformari de profunzime si mutari masive de accent, în prim-plan instituindu-se o caracteristica probabil decisiva a acestei aliante - *NATO ca nucleu al viitoarei structuri globale de securitate*. Deja în interiorul aliantei este gândita *ecuatia echilibrului global* si am spune ca ea se afla nu numai pe masa

proiectanților, asta s-a întâmplat cu ani buni în urmă, nu numai în faza de testare de laborator, ea este deja testată decisiv pe teren.

Dacă cele două caracteristici de mai sus, vizând noul echilibru, ca echilibru tendential, sunt verosimile, și ele sunt testabile practic, din ele ar trebui să decurgă și alte consecințe. Iar una dintre consecințe se transformă în caracteristica distinctă a noului echilibru. Astfel, dezechilibrele cronice care au pigmentat, care au ilustrat lumea post-Războiului Rece, care au intrat în turbulenta masivă în post-Războiul Rece se îndreaptă, prin presiune spre noul echilibru, către o soluție, către un tip de soluție care deja se configurează. Vom vedea dacă, într-adevăr, aceasta va fi soluția. Din punctul nostru de vedere, laboratorul cel mai semnificativ pentru testarea acestei idei este Orientul Mijlociu și problema palestiniană. Dialogul dintre părți a intrat într-o fază decisivă, sub presiune, evident sub presiunea forțelor care configurează noul echilibru global.

Credem că noul echilibru este generat și printr-o nouă relație, o nouă temperatură și o nouă intensitate a dialogului dintre NATO și Rusia. Poate că vă amintiți, în anii '80 s-a tradus în românește o lucrare extrem de frumos scrisă, s-a spus atunci și s-a spus și după. Cartea aparține unuia dintre cei mai mari prozatori ai secolului XX, un chirciz, Cinkiz Aitmatov, și se numește „*O zi mai lungă decât veacul*”. Este o parabolă la starea lumii în care e imaginată o nouă ecuație sovieto-americană, sub presiunea unui risc comun. Riscul era metaforic. De data asta, riscul lucrează pe teren. Și ne putem întreba cu toții: noul context duce la un nou bipolarism? Credem că nu. Deocamdată, precumpanitoare sunt semnele care duc către ideea unui nou echilibru într-o construcție multipolară. Dar, în cadrul acestei construcții, relația, conexiunea dintre marii parteneri devine tot mai vizibilă. Am înregistrat evoluții în ultimele luni, în ultimele săptămâni, care, citite cu ochii anilor anteriori, sunt surprinzătoare. Conlucrarea dintre acești parteneri a ajuns pe trepte greu de imaginat în perioada anterioară.

Ce estimări s-ar putea face, dacă această construcție care încearcă să capteze tendential ideea noului echilibru este verosimilă și se verifică în continuare în plan empiric. O primă estimare trimite către flancul sudic. Miza flancului sudic credem că a crescut enorm în ultima etapă, în condițiile în care turbulenta pe flanc este în continuare ridicată, fierbinte. Probabil, nu este o exagerare în a spune că, mai mult decât flancul sudic tradițional al Alianței Nord-Atlantice, noul flanc sudic cu toată extensia sa geopolitică, devine o bretea, o rețea esențială în construcția globală de securitate.

O altă estimare cred că are în vedere însăși miza integrării. Noi suntem ființe raționale, pentru că suntem europeni și pentru că ne adapăm din rădăcina raționalității eline, care stă la baza întregii noastre civilizații, și încercăm să facem estimări cât mai realiste, dar suntem, în același timp, și extrem de subiectivi, și extrem de doritori ca dezideratele noastre să devină, mâine, realitate. Această subiectivitate ne poate obtura uneori perspectiva. De ce spun toate acestea? Pentru că am sentimentul - vedeți e un presentiment, o precunoaștere - că miza integrării se schimbă, miza integrării nu mai este, pur și simplu, integrarea noastră în NATO și UE, fenomen care-și păstrează pe deplin consistența, importanța, actualitatea. Nu vreau să diminuez cu nimic impactul esențial al acestor proiectii de integrare, dar însăși ideea de integrare trebuie judecată într-un plan mai larg. În condițiile în care se construiește o nouă lume, pe un nou echilibru, în ce se face de fapt integrarea? Multă vreme am spus, și această idee își păstrează valabilitatea, că unul din atuurile noastre în procesul integrării a fost și este stabilitatea. Stabilitatea este extrem de importantă. Stabilitatea, cu întreaga sa bogăție de sensuri și de straturi. Ați observat cu câtă acuratețe președintele țării a punctat, în discursul public recent, miza stabilității. Firește că ea este esențială. Credem însă că miza stabilității se îmbogățește și își adaugă o miza nouă. Au șanse sporite să intre în procesul de integrare *țările, entitățile care vor avea*

capacitatea de a genera fluxuri de integrare. Consecintele am spune ca sunt în apropierea noastră și sunt lesne vizibile. V-am cere îngaduinta să nu le concretizăm acum, deși pot fi lesne concretizate. Dar este de văzut ce fac marile puteri și ce proiectii privind integrarea realizează.

În concluzie, ideile pe care noi înșine le testăm sunt, în continuare, ipoteze. Nu am avut în nici un fel nesabuința să venim în fața dumneavoastră cu certitudini, nu avem certitudini, dar încercăm să estimăm probabilități rezonabile. Am spune că ecuația noului echilibru global este pe cale de a se articula și ar fi extrem de important, pentru proiectia noastră de securitate, să-i detectăm sensurile. Expresia NATO devine tot mai mult o expresie conventională. NATO este tot mai mult "*noul NATO*" și ar fi extrem de important de știut ce este "*noul NATO*", indiferent că această expresie va lucra pe teren încă un an, încă 10 ani, încă 100 de ani. Alianța se transformă extrem de rapid și, în acest context, procesele trebuie ferite de miza abordărilor subiective. Este nevoie de proiectia lucidă a noului context global de securitate. Avem o singură resursă cu adevărat importantă, care se adaugă celorlalte resurse cărora nu le negăm importanța. Credem că, în ultima instanță, integrarea și implicarea noastră în noua lume care se naște, printr-o nouă ecuație a echilibrului global, este o problemă de *inteligenta națională*.

IMPLICATII ALE NOULUI MEDIU DE SECURITATE ASUPRA ACTIUNILOR MILITARE

Col. dr. Ion COSCODARU
Statul Major General

1. Caracterizarea mediului actual de securitate

Mediul de securitate se afla într-un amplu proces de transformare si remodelare, caracterizat de manifestarea a doua tendinte antagoniste: pe de o parte, extinderea procesului de democratizare, afirmarea drepturilor omului si principiilor economiei de piata, concomitent cu largirea cooperarii si integrarii în structurile europene si auroatlantice; pe de alta parte, un proces de dezintegrare si fragmentare a entitatilor statale multinationale. În paralel, se constata mentinerea si diversificarea riscurilor de natura militara si nemilitara, în primul rând a terorismului, precum si cresterea vulnerabilitatilor institutiilor internationale si nationale fata de acestea.

Sistemul international pare sa se fragmenteze din punct de vedere politic si al vechilor aliante, iar caderea comunismului a favorizat procesul de globalizare, concomitent cu aparitia inevitabila a necesitatii de stabilire a unei noi ordini internationale.

Noua ordine internationala se edifica dupa alte principii, toate cu vocatie si de inspiratie globalista:

- constituirea unei economii mondiale se sprijina pe pilonii de forta: America de Nord, Japonia - China si zona economica a

Uniunii Europene, la care se adauga, în ultima vreme, Rusia, aflata în evidenta detenta;

- largirea procesului la înalta tehnologie, la materialele si resursele cu un potential de risc foarte ridicat a determinat intensificarea eforturilor de cooperare internationala în directia dezvoltarii unui sistem de control destinat gestionarii unor fenomene de proliferare si diseminare;

- disparitia distinctiei dintre problemele interne, care apartineau strict domeniului suveranitatii, si problemele externe, care erau subiectul unor modele clasice de rezolvare internationala;

- redefinirea conceptului de putere, în functie de aparitia unor noi criterii de referinta: capacitatea de a gestiona economia transfrontaliera; potentia si accesul la înalta tehnologie; existenta unor resurse simbolice de putere, cum ar fi etnicitatea sau valorile umane individuale etc.

Ca efect, în planul securitatii internationale pot fi identificate câteva trasaturi generale:

- disolutia bipolaritatii si intrarea într-o noua faza. În conditiile în care doar SUA sunt considerate ca fiind singura superputere, se poate vorbi, de fapt, de unipolaritate. Dezvoltarea economica si militara rapida a Chinei si ofensiva diplomatica a Rusiei, prin care starea de „veghe” fata de problemele majore ale lumii s-a terminat, sugereaza ca structura multipolara este cea mai importanta caracteristica a noului sistem de securitate internationala;

- aparitia unor actori internationali non-statali. Acestia au ca principale trasaturi: lipsa apartenentei la un areal teritorial; se conduc dupa reguli si norme specifice si au alte tipuri de interese decât cele nationale, raportându-se la alte surse de putere etc.;

- afirmarea unor noi tendinte de dezvoltare în cadrul institutiilor si organizatiilor internationale de securitate si politico-economice:

- * trecerea de la functia de aparare colectiva la cea de securitate colectiva. NATO si-a dezvoltat nu numai strategia

de integrare și cooperare, ci și pe aceea de consultare cu Federația Rusă și Ucraina;

* apariția tendințelor de regionalizare. Organizații cum sunt ONU sau OSCE încurajează preluarea de mandate pentru îndeplinirea unor misiuni internaționale de către coaliții sau organizații regionale.

2. Conflicte actuale: tendințe și cauze

În perioada 1990 – 1999 au avut loc pe glob 118 conflicte armate, în care au fost implicate 80 de state și au murit aproximativ 6 milioane de oameni. Dintre acestea, numai 10 pot fi definite strict confruntări interstatuale, 5 au fost „razboaie de independență”, iar peste 100 au fost, în general, inițial sau exclusiv, conflicte interne.

Din analiza acestora, se pot contura câteva cauze principale ale conflictelor armate contemporane:

- condițiile economice precare sunt cele mai importante cauze pe termen lung pentru conflictele armate intrastatale;
- în perioadele de tranziție, statele cu regimuri politice represive au tendința de a cauza conflicte armate;
- degradarea unor resurse vitale poate duce la conflicte violente, dar nu în asemenea măsură precum condițiile economice sau politice;
- identitățile etnice și religioase, manipulate politic, pot deveni o cauză importantă a conflictelor armate.

Forme de politizare etnică sau religioasă ca: nationalismul, extremismul, fundamentalismul religios și xenofobia unor grupuri religioase au în comun ideea folosirii forței și aplicarea principiilor de excludere și de violență asupra unor minorități sau asupra altor grupuri.

În contextul lipsei unor criterii de referință unanim acceptate, analiza conflictelor și a crizelor actuale reliefează o serie de riscuri care au marcat ultimul deceniu:

- instabilitatea politică: slabă legitimitate a unor regimuri

politice; luptele politice; măsurile operative și încălcări ale drepturilor omului;

- instabilitatea economică determinată în special de efectele de dependență asociate fenomenului de globalizare, nivelul datoriei externe, problemele tranziției etc.;

- terorismul sau activitățile legate de terorism: atacuri teroriste, propagandă; racolare de aderenti; strângerea de informații sau fonduri; constituirea de rețele logistice de sprijin și influențarea unor personalități, partide politice sau chiar regimuri politice;

- producerea, transportul, vânzarea și consumul de droguri;

- corupția și crima organizată internă și internațională;

- degradarea mediului și accesul la resurse naturale: exploatarea neratională a resurselor; acces restrâns la unele resurse naturale;

- politizarea etnică și religioasă: extremism; fundamentalism și xenofobie;

- proliferarea armelor de nimicire în masă și a tehnologiilor duale: difuzia tehnologiei rachetelor balistice, a armelor chimice, biologice și nucleare.

Analiza acestor tipuri de riscuri confirmă tendințele globale ce se manifestă în mediul actual de securitate, scotând în evidență ca:

- atât societatea, cât și statul sunt victime și, în același timp, generatori de riscuri;

- caracterul transfrontalier al unor riscuri le face greu de încadrat și combatut în cadrul unor strategii naționale;

- multiplicarea și diversificarea riscurilor, caracterul asimetric al acestora determină elaborarea de noi politici, doctrine și strategii pentru contracarare, concomitent cu adoptarea de soluții și modalități de acțiune adecvate;

- majoritatea riscurilor au efecte multiple și de durată lungă la nivel individual, de grup și social: accidentul nuclear de la Cernobîl, epurări etnice, sărăcie, foamete, malnutriție, iar mai nou terorismul etc.

Pe acest fundal, întreaga comunitate internațională, a trebuit, în ultima perioadă, să procedeze la o reevaluare a capacității sale de a face față unor noi riscuri și amenințări la adresa civilizației, a democrației și valorilor umane, în general. Noua amenințare, terorismul, consecințele acestuia, reacția și atitudinea comunității internaționale, vor avea implicații și urmări majore asupra tuturor domeniilor vieții sociale, inclusiv a modului în care responsabilii politici vor decide să fie angajate și întrebuințate capacitățile militare în viitoarele operațiuni de combatere a terorismului.

3. Terorismul – forma de război asimetric

Prin amploarea și consecințele pe termen lung și foarte lung, ca și prin impactul psihologic asupra opiniei publice mondiale, atacurile teroriste asupra teritoriului SUA au constituit consacrarea terorismului ca o nouă formă de război neconventional și asimetric. Cu aceasta, spectrul războiului se lărgeste, prin includerea unei forme de conflict atipice, neevidențiate până acum, în care importanța identității actorilor tinde să dispară, iar calitatea și cantitatea informației unde să înlocuiască importanța calității și cantității tehnicii și infrastructurii de război.

Se apreciază că, în cadrul noului tip de „război”, inamicul va fi difuz, greu de identificat și localizat, ceea ce va face aproape imposibilă descoperirea și anihilarea lui cu mijloace conventionale. Noul tip de război va fi permanent și pretutindeni. Aceasta presupune ca lupta împotriva terorismului să capete noi dimensionări și noi tipuri de abordări, atât în plan militar, cât și în plan politic, diplomatic, cultural, psihologic și informațional. În acest sens, și misiunile ce vor reveni structurilor implicate în această acțiune deosebit de complexă vor trebui să fie adaptate și să răspundă noilor cerințe operaționale. În esență, acestea ar putea viza următoarele aspecte:

- identificarea amenințărilor teroriste;
- pregătirea în vederea gestionării unor situații de criză generate de atacuri și acțiuni teroriste;

- prevenirea unor atacuri teroriste;
- protecția față de urmarile unor atacuri teroriste.

Lupta împotriva terorismului comporta măsuri specifice, atât la nivelul organismelor naționale, cât și internaționale. În acest sens, apreciem că, la nivel politico-administrativ, sunt necesare măsuri privind:

- intensificarea cooperării internaționale pentru armonizarea cadrului legislativ, conceptual și instituțional în vederea combaterii terorismului;
- amplificarea eforturilor diplomatice în vederea determinării statelor sponsori să renunțe la sprijinul terorismului;
- constientizarea și educarea populației în vederea combaterii acțiunilor teroriste;
- securizarea frontierelor și întărirea măsurilor de securitate și paza a obiectivelor civile și militare de importanță națională și locală;
- reducerea vulnerabilității instituțiilor administrative, economice, sociale, culturale, militare etc. față de activitățile crimei organizate, inclusiv ale terorismului;
- realizarea unui sistem unic de management al informațiilor la nivel național și perfecționarea cooperării dintre structurile cu implicare în combaterea terorismului și crimei organizate.

Prin rigiditatea și consecințele lor, acțiunile întreprinse în scopul combaterii terorismului pot pune în pericol unele dintre drepturile omului și pot slăbi democrația și respectul față de lege. Aceasta impune realizarea unui echilibru între păstrarea libertăților sociale și individuale și necesitatea întăririi securității interne și internaționale. În consecință, realizarea unei balanțe optime între nevoia de a combate terorismul și efectele distructive pe care le implica aceasta reprezintă condiția esențială a întregului demers al comunității internaționale.

Identificarea cerințelor operaționale necesare combaterii terorismului, modificările conceptuale, structurale și organizatorice impuse de noile condiții trebuie să cuprindă într-un timp relativ scurt toate forțele și mijloacele angrenate în acest proces, în sensul armonizării și conjugării eforturilor acestora în concordanță cu obiectivul stabilit.

4. Implicatii asupra actiunilor militare

Lupta cu terorismul impune, totodata, o noua configuratie a efortului militar, o noua dimensionare a spatiului de confruntare, precum si o noua filozofie de abordare a acesteia. Dispersarea si disimularea elementelor teroriste, ineditul si imprevedibilitatea actiunilor desfasurate de catre acestia, posibilitatile tot mai crescute de a folosi mijloace de distrugere în masa, cu predilectie armele chimice si biologice, concomitent cu cresterea letalitatii actelor teroriste, confera un mare grad de dificultate în actiunea de identificare si anihilare a acestora.

Caracteristica principala a actiunilor teroriste este asimetria. Aceasta asigura eficacitatea actiunilor întreprinse de organizatiile si grupurile teroriste. Fortele Armate din majoritatea statelor, cu exceptia SUA, nu au avut pâna acum ca misiune principala lupta împotriva terorismului si, ca atare, pregatirea acestora pentru actiunile de combatere a terorismului este inadecvata.

Doctrina de lupta a fortelor armate, echipamentele si tehnologiile sofisticate asigura structurilor militare de tip clasic, destinate a fi utilizate în operatii militare conventionale, un avantaj minor în cazul angajarii acestora în desfasurarea unor actiuni antiteroriste.

În fata acestor realitati, capacitatile militare conventionale existente sunt ineficiente în prevenirea sau anihilarea terorismului, având în vedere ca:

- relatia de asimetrie dintre actiunile teroriste si razboiul conventional este profunda;
- structura organizatorica si marimea organizatiilor teroriste este în mod semnificativ sub „pragul de importanta” în mod conventional luat în considerare de catre fortelile militare;
- autorii unor acte teroriste sunt dificil de identificat;
- doctrina aplicata de catre organizatiile teroriste este stabilita ad-hoc si este bazata pe oportunitate;
- lantul de comanda al structurilor teroriste este stabilit pe

principiul conspirativității și de cele mai multe ori urmează modelul celular, nu cel piramidal;

- logistica activităților teroriste se face de regulă pe plan local, în deplină conspirativitate.

Conștienți de particularitățile și complexitatea luptei împotriva terorismului, de specificul acestuia cu totul aparte, care solicită tehnici de operare adecvate și foarte specializate, trebuie să adaptăm atât misiunile, cât și structurile militare la noile condiții. Pentru noi, această cerință se impune cu și mai multă stringență, având în vedere că, prin structura, dotarea și pregătirea sa, Armata României are capacități limitate pentru contracararea riscurilor asimetrice și transnaționale.

Înamicul cărui trebuie să i se facă față este invizibil, cu o mare capacitate de disimulare, acționând de regulă în conspirativitate, cu echipe mici sau chiar indivizi izolați, cu un sistem de comandă și control organizat în rețea, dinamic și greu de identificat, având în mod deliberat o localizare geografică nedefinită, neclară. Caracterul esențial este că acest „inamic” se deplasează fără vizibilitate, are conexiuni sigure, eficiente și durabile, o logistică adecvată și dovedește o deosebită răbdare și grija pentru alegerea tintelor și executarea loviturilor.

Combaterea terorismului solicită un război de detașare, în care nivelul de luptă cuprinde, pe lângă operații de mare anvergură, cum este cazul riposte date de SUA și aliații săi în Afganistan, și acțiuni ale unor structuri strict specializate, de mici dimensiuni, desfășurate pe arii geografice extinse, în zone unde au fost localizate elemente teroriste sau susținători ai acestora, încadrate în perioade de execuție nedefinite. Este un conflict care se supune deciziei politice, tehnologiei informațiilor și capacităților de mobilizare a resurselor, dar care se bazează, în final, pe răbdare, subtilitate și confidențialitate, toate acestea dublate de o pregătire desăvârșită a elementului uman.

Specificul acestor acțiuni impune crearea unor capacități necesare pentru descoperirea, identificarea, capturarea sau

nimicirea elementelor teroriste, precum și adoptarea de măsuri adecvate pentru protecția populației și apărarea obiectivelor împotriva atentatelor.

În acest cadru, revederea strategiilor de securitate națională și strategiilor militare devine o cerință primordială care atrage după sine adaptarea structurilor armatelor și constituirea de noi forțe capabile să facă față noilor amenințări și provocări. În actualele condiții, capătă valoare din ce în ce mai mare serviciile de informații, comunicațiile, sistemele de criptare, războiul informațional, forțele speciale și unitățile terestre de dimensiuni mici ca efective, dar cu mare flexibilitate, putere de lovire și înalt grad de autonomie. Se impune perfecționarea și eficientizarea activității serviciilor de informații, care vor trebui să pună un accent mai mare pe obținerea informațiilor prin mijloace umane (HUMINT), concomitent cu extinderea activităților sub acoperire și utilizarea unei game cât mai diversificate de mijloacele tehnice de înaltă performanță, din care să nu lipsească IT (intelligence technology). Totodată este necesară includerea în serviciile de informații a unor structuri specializate atât pentru culegerea de informații prin luptă, cât și pentru lupte împotriva terorismului.

Este de așteptat ca rolul Fortelor Armate și, din cadrul acestora, al Fortelor Speciale să crească. În aceste condiții, vor fi stabilite misiuni și responsabilități specifice, corespunzător situației date.

În context, pot fi avute în vedere:

- adaptarea cadrului conceptual (doctrină, strategii, regulamente, instrucțiuni, dispozitii) noilor condiții;
- intensificarea cooperării informative între instituțiile cu responsabilități în domeniul siguranței și securității atât la nivel național, cât și internațional;
- constituirea, pregătirea, dotarea și instituționalizarea unor forțe (Forțe speciale) destinate combaterii terorismului;
- perfecționarea activității de culegere, prelucrare, exploatare și diseminare a informațiilor;

- adaptarea misiunilor armatei la condițiile impuse de participarea la acțiunile de combatere a terorismului;
- perfecționarea și amplificarea măsurilor de protecție a populației și obiectivelor de importanță deosebită care ar putea constitui ținte ale atacurilor teroriste;
- pregătirea specifică a personalului destinat desfășurării unor activități în mediul internațional;
- perfecționarea și diversificarea sistemelor de protecție a comunicațiilor și rețelelor informatice.

Complexitatea, diversitatea și ingeniozitatea acțiunilor teroriste, nivelul de pregătire psihologică și de luptă, dotarea și mobilitatea grupurilor teroriste fac necesară adoptarea, încă din timp de pace, a unor măsuri specifice de contracarare a acestui tip de acțiuni.

În conformitate cu legislația românească în vigoare, acțiunile teroriste sunt combătute de forțele specializate ale SRI, MI și SPP. În situații deosebite, în care angajarea unor asemenea acțiuni va depăși posibilitățile forțelor specializate, la realizarea măsurilor de contracarare vor fi angajate și Forțele Speciale ale Armatei – atunci când se vor constitui -, precum și alte forțe nespecializate, care pot sprijini acțiunile acestora.

PLANURILE OPERATIONALE – MATERIALIZARE A STRATEGIEI MILITARE ACTUALE

Gl. bg. dr. Ioan SABAU
Statul Major General

Teoriea conducerii militare parcurge, în etapa actuală, un intens proces de dezvoltare și diversificare, caracterizat prin profunzimea conținutului ideatic, complexitatea și actualitatea cunoștințelor acumulate, ritmul alert al înlocuirii concepțiilor perimate, cu altele noi, mai viabile. Evoluția ei se încadrează organic în ansamblul mișcării ideilor, doctrinelor politice, economice ș.a., cu alte cuvinte, în evoluția fenomenului social global, reflectând multilateral conținutul, fizionomia și trasaturile componentei militare a acestuia, precum și tendințele și perspectivele sale de dezvoltare.

Managementul social-politic are o influență tot mai puternică asupra concepțiilor doctrinar-strategice contemporane, a orientărilor și tendințelor de dezvoltare a acestora. Osmoza dintre voința politică și teoria militară autohtonă sporește gradul de dependență a acesteia din urmă, îi diluează caracterul strict specializat și, prin aceasta, îi mărește doza de subiectivism și voluntarism în abordarea și soluționarea problemelor fundamentale ale războiului și luptei armate în mediul politico-militar actual.

Măsurile întreprinse până în prezent pentru modernizarea armatei au fost generate, în principal, de nevoia internă de a

asigura functionalitatea deplina a structurilor militare si de a le adapta rapid, din „mers”, la cerintele conflictului armat modern, în scopul îndeplinirii misiunilor ce le revin la pace, în situatii de criza si pe timp de razboi. Acest amplu proces a necesitat, necesita si va necesita nu numai imaginatie si receptivitate la strategia de securitate nationala si strategia militara a României, dar si capacitatea de a ne desprinde cu usurinta, fara eforturi si dezechilibre psihologice, de lucruri încă neiesite din uz, ce apartin trecutului, de a aplica cu curaj noul, cu costuri financiare, logistice si ideatice rezonabile dar mai ales cu o eficienta de care nu am beneficiat pâna acum.

În acest context, la începutul mileniului III, beneficiem de cadrul legal privind planificarea apararii nationale a României: o „Strategie de securitate nationala a României”; o „Carta Alba a Guvernului – Armata României 2010: “Reforma si Integrare Euro-Atlantica”; un „Program de restructurare si modernizare a Fortelor Armate ale României FARO 2005-2010” si o „Strategie Militara a României”, documente oficializate, care, cu toate ca sunt în curs de reelaborare, potrivit opiniei noastre, si dupa oficializarea acestora, își vor pastra, în esenta, valabilitatea.

Din analiza acestora, chiar dacă în curând vor fi partial amendate, rezulta ca.

- ele *prevad noua structura organizatorica, noile misiuni si reperele conceptuale ale întrebuintarii fortelor armate*, în concordanta cu evolutia fenomenului politico-militar mondial si în plan regional, precum si cu cerintele politicii de aparare a statului român, astfel încât acestea sa fie dimensionate si suficient de puternice, moderne si mobile, încât sa devina credibile pentru oricare alianta posibila si descurajante pentru oricare potential agresor;

- acestea *constituie premise pentru realizarea: unei componente militare operationale*, în cadrul fortelor armate întrunite ale unei aliante; *unei componente teritoriale*, în masura sa genereze componenta operationala, si care, dupa augmentare, sa desfasoare actiuni militare pe teritoriul national pentru respingerea fortelor agresoare, fie împreuna cu fortele

operationale naționale, fie cu forțele armate unite ale unei alianțe, din care România va face parte; *infrastructurii teritoriale* necesare pregătirii și ducerii acțiunilor militare pe teritoriul național, atunci când se declanșează un conflict armat regional, ce afectează direct integritatea țării noastre;

- se creează oportunitatea participării României, cu forțe militare reduse, la îndeplinirea unor misiuni umanitare sau în sprijinul păcii, sub egida ONU, OSCE, NATO, sau a altor organisme internaționale, asigurându-se, în acest fel, și realizarea securității naționale, operationalizarea unui complex de factori importanți pentru apărarea armată a țării, precum și evitarea de către România a surprinderii strategice din partea unor potențiali agresori;

- documentele menționate prevăd și realizarea unei armate care, împreună cu celelalte structuri militarizate ale statului (Ministerul de Interne, Serviciul Român de Informații s.a.), să fie în măsură ca, în cazul războiului/conflictului armat generalizat, să respingă acțiunile agresorului și să creeze condițiile favorabile pentru încheierea sau impunerea păcii, în conformitate cu interesele statului român și previziunile conducerii strategice la finalul acțiunilor militare.

Din acest motiv, cele ce vor fi prezentate în continuare răspund la cerințele strategiei militare integrate și formulării unor principii doctrinare și acționale realiste cu referire la planificarea acțiunilor militare, punând în antiteză dezideratul politic declamativ cu realismul analitic, oferind argumente pe termen lung aderării României la NATO, iar în situația ca nu vom fi admisi „cu al doilea val”, realizarea măsurilor propuse ofera stabilitate, eficiență și un suport inestimabil, din punct de vedere acțional, apărării armate a țării.

În opinia noastră, conducerea, fiind unul dintre factorii importanți ai obținerii succesului într-un conflict armat, cuprinde, în principiu, trei elemente fundamentale, strâns corelate între ele, care se referă la:

- organizarea conducerii (organului de conducere), constând în modalitatea în care este structurat comandamentul, în vederea desfășurării activităților specifice la pace, în situații

de criza și pe timp de război, precum și la modul cum sunt create și funcționează relațiile în cadrul și între compartimentele acestuia;

- *procesul de pregătire și derulare (ducere) a acțiunilor militare*, ceea ce reprezintă, în esență, planificarea acestora, respectiv, modul în care comandamentul acționează pentru îndeplinirea optimă a directivei politico-militare (*planificarea de execuție*) și a misiunilor deduse (*planificarea deliberată*), luarea deciziei, emiterea și transmiterea directivelor, ordinelor și a dispozițiilor către componentele terestre, aeriene și navale din subordine, precum și verificarea transpunerii în plan acțional a acestora;

- *facilitati de comanda și control*, incluzând sistemul punctelor de comandă, de comunicații, automatizarea conducerii forțelor de sprijin și logistică.

În sensul cel mai larg, *planificarea*, ca atribut al conducerii acțiunilor militare strategice, considerând-o permanent în relația biunivocă cu prevederea, potrivit opiniei noastre, *reprezintă totalitatea măsurilor și a acțiunilor desfășurate de către un comandament, pentru stabilirea modului optim de întrebuințare a forțelor și mijloacelor, a acțiunii militare strategice de ansamblu, pentru atingerea succesivă a scopurilor și obiectivelor propuse.*

Cunoscând faptul că principala caracteristică a planificării acțiunilor militare strategice o constituie „*unitatea dintre concepție și plan, dintre tipul de acțiune preconizată și modul de îndeplinire a ei în spațiu și timp*” și analizând reglementările în vigoare, referitoare la planificarea acțiunilor militare, prin prisma definiției menționate anterior, se poate constata că, înca, nu există un document care să statueze (oficializeze) acest proces, în mod unitar și sintetic. Elementele definitorii ale acestuia se deduc, și în prezent, prin simplă interpretare a regulamentelor existente, activitate dominată, după părerea noastră, de un pronunțat grad de subiectivism, nuanțat de la caz la caz, în funcție de unele orgolii (de categorie de forțe ale armatei, arma sau specialitate militară), introduse în mod nejustificat în interpretarea și analiza conceptelor utilizate.

Întrucât, pentru domeniul militar, se poate spune ca managementul este „*ansamblul principiilor, funcțiilor, metodelor și tehnicilor utilizate de comandanți pentru îmbunătățirea planificării, organizării și desfășurării acțiunii militare, logisticii, administrării și achizițiilor, cu pierderi minime de resurse umane și materiale*”, o atenție deosebită trebuie acordată procesului de planificare la esalonul strategic. Ca urmare, *elaborarea doctrinei acțiunilor întrunite și a unui manual pentru organizarea de stat major și operații întrunite* sunt imperios necesare.

Astfel, având în vedere reglementările autohtone și externe, îndeosebi cele din armatele țărilor membre NATO, cu referire la conducerea acțiunilor militare, consideram *caplanificarea acțiunilor militare întrunite* este un proces unic, coordonat și interoperabil pe care un comandament operational întrunit îl desfășoară pentru stabilirea modului viabil de îndeplinire a obiectivelor și misiunilor stabilite de comandant (planificare deliberată) sau ordonate comandantului (planificare de execuție), în scopul de a elabora un plan și o directivă/ordin, care să genereze o acțiune militară întrunită. Sistemul de planificare deliberată/de execuție a acțiunilor militare întrunite din cadrul unui comandament operational întrunit trebuie să asigure: identificarea și evaluarea amenințărilor (evaluarea situației); determinarea strategiei de urmat (elaborarea cursurilor de acțiune); executarea planificării detaliate (planificarea execuției); implementarea execuției (aplicarea planului aprobat).

O posibilă metodologie a planificării acțiunilor militare integrate, la nivel strategic, cu mențiunea ca *procesul de pregătire și desfășurare a acțiunilor militare este același, indiferent de forma în care se concretizează acestea: lupta armată, acțiune nonviolentă, forma asociată acestora*, ar consta în următoarele cinci activități ciclice: inițierea planificării; elaborarea concepției; elaborarea planului de acțiune; revederea planului de acțiune; elaborarea planurilor de sprijin.

Spre exemplificare, în acest context, în continuarea demersului nostru, vom aborda numai o mică parte din întreg –

conducerea strategica a razboiului – si anume, *elaborarea conceptiei de catre Marele Cartier General*, un pas al planificarii actiunilor militare strategice, reiterând faptul ca una din conditiile esentiale ale asigurarii eficientei puterii armate a tarii o constituie calitatea actului de conducere.

Elaborarea si evaluarea variantelor conceptiei actiunilor militare strategice si, în final, alegerea variantei optime reprezinta un proces complex, la care sunt solicitate, în egala masura, Marele Cartier General, Statul Major General, Departamentul Înzestrare si Servicii si statele majore ale categoriilor de forte ale armatei, desfasurându-se pe baza îndrumarii pentru planificare a sefului Statului Major General, care determina cursurile actiunilor, selectarea cursului optim si precizarea deciziei.

În esenta, procesul la care ne referim reprezinta modelarea principala a actiunii militare strategice, în practica de comandament a armatelor tarilor membre N.A.T.O., aceasta activitate fiind denumita „*sedinta initiala*” sau „*prima sedinta de planificare*”, numai ca, în situatia Marelui Cartier General, ea se executa concomitent cu conducerea actiunilor în curs de desfasurare. Prin urmare, elaborarea conceptiei actiunii militare strategice nu este un proces formal, de apreciere subiectiva si la „*prima vedere*” a avantajelor si dezavantajelor pe care le presupune una sau alta din variante, ci o evaluare a acestora pe baza judecatilor, rationamentelor si calculelor operate cu privire la factorii situatiei strategice, prelucrând datele din suportul informational, inclusiv prin procesare informatica.

Elaborarea cursurilor actiunii militare strategice are la baza analiza situatiei si estimarile compartimentelor Marelui Cartier General, rezultate din studiul directivei politico-militare si evaluarea factorilor de influenta strategica, care trebuie sa permita:

- stabilirea conditionarilor politico-militare externe, în ansamblu, dar si asupra întrebuintarii fiecărei componente participante la actiunea militara strategica;
- evidentierea conditionarilor de natura politico-militara interna;

- reliefaarea determinarilor induse de caracteristicile spatiului de beligeranta (directii, capacitati de desfasurare si actiune, impedimente create în utilizarea fortelor, infrastructurii si conditii de mobilitate);

- determinarea influentelor rezultate din gradul de operationalizare al fortelor;

- stabilirea concluziilor globale referitoare la valoarea calitativa a fortelor angajate în conflict, punerea în evidenta a avantajelor si dezavantajelor rezultate din compararea caracteristicilor valorice ale fortelor proprii si ale agresorului, cu mentiunea ca aceasta analiza calitativa nu este sinonima cu determinarea raporturilor de forte terestre, aeriene si navale. Acest proces analitic, asociat conceptiei politico-militare si analizelor rezultate din evaluarea factorilor de influenta, se finalizeaza prin concluzii referitoare la:

- tipul si amploarea actiunii militare strategice, cu previziuni pentru urmatoarea actiune;

- modul de realizare a ripostei graduale si a celei decisive;

- numarul, scopurile, amploarea si succesiunea actiunilor componentelor terestre, aeriene si navale participante;

- contextul, numarul si momentele decisive ale actiunii militare strategice;

- stabilirea repartitiei responsabilitatilor de conducere pe teatrul (zona) de operatii si a fiecarei componente participante la actiunea militara strategica.

Pregatirea estimarilor se desfasoara concomitent cu analiza situatiei si, în acest sens, Directia Planificare si Conducere a Marelui Cartier General stabileste cursurile viabile ale actiunii militare strategice, prin suprapunerea actiunilor agresorului cu cele ale fortelor proprii, si propune sefului Marelui Cartier General cursul optim al actiunii. Acesta, pe baza cunoasterii personale a situatiei si a estimarilor statului sau major, le analizeaza si decide cursul optim de actiune, care poate fi unul dintre cele prezentate, unul îmbunatatit sau un curs de actiune nou, formulat de catre seful

Marelui Cartier General. În final, *conceptia acțiunii militare strategice* va fi prezentată, text și harta sau schema, spre examinare, Consiliului Suprem de Apărare a Tarii, în vederea aprobării, în funcție de precizarile primite prin directiva politico-militară.

Apreciem că, în dezvoltarea succesivă a concepției sale, șeful Marelui Cartier General va fi obligat să ia în considerare mai multe alternative, dar, fiecare în parte, va trebui să conducă la desfasurarea unor acțiuni militare cu caracter decisiv. În acest sens, esențială va fi determinarea cât mai precisă a sursei principale de forță a agresorului – centrul sau de putere, asupra căruia va fi canalizat efortul forțelor principale proprii. În principiu, *conceptia acțiunii militare strategice* trebuie să reliefeze atât pentru agresor, cât și pentru forțele proprii (terestre, aeriene, navale, speciale și cu altă destinație), următoarele:

- scopul politico-militar; • misiunile; • organizarea conducerii; • forțele și mijloacele participante; • spațiul (zona) de desfasurare; • durata; • formele de acțiune; • procedeele de acțiune; • logistica; • resursele; • principalele aspecte ale confruntării informaționale și, nu în ultimul rând, constrângerile politice, diplomatice, economice, financiare ș.a.

Din fiecare mod de acțiune analizat, apreciem că este necesar să se desprindă pentru oponenti, cu claritate, cel puțin elemente cu privire la:

- concentrarea efortului strategic, pe direcții și obiective; • manevra strategică; • succesiunea îndeplinirii misiunilor de bază; • elementele definitorii ale dispozitivului strategic adoptat (gruparea de angajare strategică, rezerva de teatru sau zonă de operații, rezerva generală strategică); • schema succesiunii acțiunilor militare strategice (momentele principale) ale operației întrunite.

Având în vedere cele prezentate, opinăm că rigoarea procesului decizional derulat în cadrul acestui prim pas al planificării acțiunilor militare strategice reclamează însușirea „*de fond*” și nu numai „*declarativ*” a procedurilor de determinare a „*acceptabilității*” variantelor analizate, cu alte cuvinte a suportabilității, din punct de vedere național, a „*costului riscurilor*”, prin însumarea judecăților, raționamentelor și argumentărilor referitoare la „*supletea*” și „*costurile*” acțiunilor planificate. În acest

sens, în ceea ce privește prima noțiune, analiza trebuie caracterizată prin:

- capacitatea Marelui Cartier General de a reconsidera oportunitatea modelului de acțiune, în funcție de dinamica factorilor situației strategice, cu alte cuvinte, adaptabilitatea circumstanțială a acestuia;
- permisivitatea acțională a forțelor participante sau capacitatea comandantilor acestora ca, în interiorul (cadrul) concepției esalonului superior, să-și poată asuma inițiativa în îndeplinirea misiunilor;
- capacitatea de modulară (segmentare) a operației strategice întrunită pe obiective, etape și misiuni strategice și/sau operative;
- sinergia (posibilitatea de suprapunere și/sau juxtapunere) a componentelor acționale terestre, aeriene, navale sau de altă natură. Cea de-a doua noțiune cu privire la costurile acțiunii militare strategice nu trebuie să omită, după părerea noastră, cel puțin:
- consecințele politice;
- pierderile umane;
- consumurile și pierderile materiale;
- costurile financiare și cele imagologice, cu referire la impactul acestora cu mass-media etc.

Opțiunea fermă a șefului Marelui Cartier General asupra celei mai avantajoase variante de acțiune încheie, de fapt, ciclul deciziei directoare, oferind suportul planificării propriu-zise a acțiunii militare strategice pentru statul sau major, iar pe baza directivelor strategice, și pentru statele majore ale componentelor acționale participante la operația întrunită.

Etapa de elaborare (dezvoltare) a concepției, așa cum rezultă și din cele menționate anterior, constituie un demers extrem de laborios, menit să fundamenteze analiza variantei de acțiune, considerată a avea cel mai înalt grad de fezabilitate, și să ordoneze reacția componentelor terestre, aeriene, navale și a celorlalte componente ale forțelor armate participante la acțiunea militară strategică, în vederea sprijinului reciproc și a realizării efortului comun în toate mediile, inclusiv cel electronic.

Din acest motiv, rezultă necesitatea ca toate activitățile de planificare să se desfășoare în deplină complementaritate, atât cele din cadrul Statului Major al Marelui Cartier General, cât și cele executate în comun cu Statul Major General, Departamentul Înzestrare și Servicii s.a., sub autoritatea șefului Marelui Cartier

General. O posibila solutie, cu referire la acest subiect, ar consta în declansarea procesului printr-o *directiva de planificare*, a sefului Marelui Cartier General, cu toate ca acest document nu a fost folosit pâna în prezent în activitatea de comandament, care sa se refere la:

- scopurile politic si politico-militar ale conflictului armat si actiunii militare strategice, ce urmeaza a se planifica;
- zonele si directiile de efort militar;
- succesiunea actiunilor militare strategice, durata optima si o descriere sumara a desfasurarii acestora(*scenariul strategic*) în toate mediile, inclusiv electronic;
- nevoile (conditionarile) de actiune întrunita si sprijin reciproc între componentele terestre, aeriene, navale si de alta natura;
- fortele destinate pentru ducerea actiunii militare strategice;
- valoarea si dispunerea rezervei generale strategice;
- fortele ce nu vor fi angajate în actiuni militare si vor ramâne în subordinea Statului Major General în zonele de operatii în care sunt dislocate, din timp de pace;
- regruparile, subordonarile, resubordonarile si concentrarile dintr-o zona de operatii în alta, în vederea ducerii actiunii militare strategice, precum si conditionarile spatiale si temporale;
- imperativele de natura logistica;
- organizarea conducerii actiunii militare strategice;
- coordonarea actiunilor componentelor participante la actiunea militara strategica, iar daca situatia impune, inclusiv cu cele ale fortelor militare aliate;
- organizarea activitatii de planificare, responsabilitatile sefilor (comandantilor), sedintele de planificare comune, termene;
- alte precizari rezultate din specificul situatiei.

Având în vedere cele prezentate, fara a intra în detalii, consideram ca *elaborarea planului operational al actiunii militare întrunita* nu este altceva decât o munca laborioasa si exacta, pentru detalierea *conceptiei actiunii*, constând în: planificarea actiunii fortelor; planificarea sprijinului actiunii si protectia fortelor; planificarea logisticii; planificarea deplasarilor; identificarea neajunsurilor; analiza fezabilitatii deplasarilor; elaborarea secventiala, pe etape si definitivarea datelor/timpilor despre forte, logistica si deplasari.

Cu toate ca am prezentat numai unele aspecte ale planificarii actiunilor militare strategice, facem precizarea ca ele

constituie o parte integrantă a conducerii strategice, care cuprinde o vastă problemă, ce evoluează continuu ca sistem, metode și procedee de realizare, în deplină concordanță cu orientările și liniile directoare ale Strategiei militare a României. Argumentele prezentate, cu referire numai la un segment din întreg, susțin necesitatea modernizării actualului sistem de planificare, la nivel strategic, ceea ce necesită mai mult efort de gândire și creativitate din partea structurilor militare de conducere. Aceste deziderate vor trebui să se regasească în deciziile optime, adoptate într-un timp scurt, concomitent cu delimitarea competențelor și atribuțiilor în cadrul acțiunilor militare întrunite, în conformitate și în limitele mandatului oficializat de către instituțiile naționale abilitate. O gândire flexibilă, cel puțin la nivel strategic și operativ, înțelegerea și gestionarea interdependentelor generate de trinomul „*putere militară – diplomatie – resurse*”, precum și abilitățile de autoadaptare, restructurare și reorganizare a forțelor, sunt singurele șanse de succes ale celor autorizați să conducă operațional categoriile de forțe, în cadrul acțiunilor militare întrunite ori multinaționale.

CONCEPTELE STRATEGICE – PILONII PROIECTARII STRATEGIILOR

Gl. bg. (r.) dr. Gheorghe VADUVA
Centrul de Studii Strategice de Securitate

1. Notiune, judecata (propoziție), rationament, categorie, concept

Orice activitate umana are un suport, o baza de plecare, un sistem conceptual la care se raporteaza. Conceptul¹ tine de conceptie, este o expresie a acesteia si reflecta capacitatea gândirii de a identifica, descoperi, proiecta si construi. El înseamna definire, delimitare, organizare, concepere.

Notiunea, categoria, conceptul sunt produse ale gândirii, elemente ale cunoasterii. Uneori notiunea² – un cuvânt ce abstractizeaza un fragment de realitate, de regula, o entitate, adica o realitate a realitatii, o realitate individualizata, concreta, nu un lucru, ci un lucru în raport cu alt lucru, adica o clasa de lucruri, idei, fapte etc. – este înțeleasa ca o caramida a universului uman. Prin notiuni, omul își construiește o lume a gândului. Notiunea de „creion“, notiunea de „avion“, notiunea de „tanc“, notiunea de „om“ (ceea ce caracterizeaza omul în raport cu alte

¹ Lat. *Conceptum* = cugetat, gândit.

² Exista, de la Aristotel încoace, notiuni generale, notiuni individuale si notiuni vide. Între notiuni se stabilesc relatii de includere, de excludere, de reuniune sau de intersectie.

vietuitoare sau cu Universul) etc. trec, din planul concret în cel abstract, o realitate, participa adica la construirea unui nou nivel, a unui prim nivel dupa cel al realitatii lucrurilor – cel abstract, adica cel al notiunilor lucrurilor. Cu alte cuvinte, notiunile sunt pilonii cunoasterii. Cunoastem lumea prin notiuni.

Notiunea este deci o denumire abstracta. O notiune, în relatia ei cu o alta notiune, sau pusa în miscare, în actiune, formeaza o judecata, adica o propozitie. Propozitia, în sens logic, are un subiect logic (S) si un predicat logic (P). O propozitie este o relatie simpla, o constatare, un mod de a trece concretul în abstract, de a integra lumea concreta într-o alta lume, în cea a gândirii, a raporturilor reale sau virtuale.

Desi logicienii din toate timpurile clasifica propozitiile în câteva mari categorii³, numarul lor este infinit, iar clasificarea deschisa. Exista propozitii afirmative, confirmative si infirmative, negative si pozitive, categorice si dubitative, problematice, asertorice (reale) si apodictice (necesare), interogative si exclamative, constatare si euristice etc.

Pe treapta logica superioara imediata se situeaza rationamentele. În rationamente, judecatile sunt doar premise majore, premise minore si concluzii. Rationamentele, de la cele deductive, la cele inductive, se combina infinit creând magnifica si infinita lume a gândirii.

³ „Falsul si adevarul – scrie Aristotel în *Organon* - sunt legate de corespondenta si desperecherea reprezentarilor.” O asemenea împletire de reprezentari este propozitia. Aristotel distinge urmatoarele tipuri de propozitii: în functie de modalitatea lor: asertorice (reale), apodictice (necesare) si problematice (posibile); în functie de calitatea lor: afirmative (pozitive) si negative; în functie de cantitate: generale (universale), particulare si nedefinite în raport cu generalitatea si particularitatea. Opozitiile adevarat-fals, pozitiv-negativ, universal-particular devin la Aristotel o contradictie exclusiva; un termen înlatura acel lucru caruia i se opune. Din combinarea celei de a doua si celei de a treia opozitii reies urmatoarele: propozitii generale pozitive (propozitii-a): $S \text{ a } P$; propozitii generale negative (propozitii-e): $S \text{ e } P$; propozitii particulare pozitive (propozitii-i): $S \text{ i } P$; propozitii particulare negative (propozitii-o): $S \text{ o } P$. Simbolurile a, e, i, o provin din primele doua vocale ale cuvintelor latinesci *affirmo* si *nego*.

Categoriile sunt și ele, la rândul lor, tot o modalitate de a fragmenta metodologic lumea, pentru a o putea cunoaște și a o putea înțelege. De la Platon încoace, aproape toți filosofilor lumii s-au străduit să abordeze problema cunoașterii categoriale. Și tot categorial au tratat și tratează și azi realitatea acestei lumi. Există categoria judecăților de valoare, spre exemplu, dar există și categoria tancurilor cu blindaj stratificat sau cea a padurilor de foioase...

Conceptul, ca noțiune, apare mult mai târziu. Și, ca orice noțiune foarte sintetică și, în același timp, foarte bogată, începe să domine lumea. Conceptul are rigoare, dar are și flexibilitate, este exact, dar, în același timp, poate fi transparent la semnificație și la interpretare. El nu este însă totdeauna foarte precis în ceea ce privește sfera de cuprindere și delimitările necesare. De aceea, când se operează cu concepte, este necesar ca ele să fie definite. Pentru că nu toată lumea înțelege totdeauna aceleași lucruri prin aceleași concepte. Deși este riguros, conceptul nu are totuși rigoarea raționamentului de tip matematic. De altfel, și raționamentul de tip matematic cere, pentru a fi riguros și exact, identificarea și delimitarea domeniului său (sau domeniilor sale) de definiție. Nu putem opera decât cu concepte bine definite. Există cazuri în istorie când, din cauza unei virgule, s-a declanșat un război. Francezii au o superbă judecată constatativă prin care spun că ecartul între sublim și ridicul nu este decât de un pas⁴.

2. Rigoare și flexibilitate

Cel mai sensibil domeniu de definire a conceptelor este însă cel militar. Încă din antichitate, când era vorba de armată, totul trebuia să fie foarte clar și foarte exact. De cele mai multe ori, în domeniul militar – și mai ales în confruntările militare –, lipsa de rigoare a fost catastrofală. Ca și rigoarea excesivă și lipsa de flexibilitate. Și una și alta au avut urmări care au schimbat

⁴ Du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas.

cursul istoriei. Urmându-și cu fermitate și curaj drumul și instinctul, Scipio Africanul s-a avântat până în inima Africii, l-a învins pe Hanibal, a ras de pe fața pământului Cartagina și a făcut să stralucească Roma. Un general al lui Napoleon, Groachy, s-a dus acolo unde a primit ordin – pentru că ordinul este prioritar în armată – și nu acolo unde îl chema glasul tunului, la Waterloo. Dacă generalul și-ar fi ascultat instinctul și experiența și ar fi luat-o la dreapta, ar fi ajuns la timp pentru ca Napoleon să poată câștiga batalia. Și, poate, altă ar fi fost soarta Europei. Între intuiție și rigoare, generalul a ales rigoarea.

Totdeauna cauzele înfrângerilor sunt cautate (și găsite) în lipsa de rigoare sau în excesul de rigoare. De aceea, britanicii, pentru a-și salva armata și generalii de la acuzații nefondate, de la vesnica ipostază de tap ispasitor, au reglementat totul - inclusiv intervenția instituției militare pentru păstrarea ordinii publice și în alte situații de urgență -, stabilind *ab initio*, prin lege, competențele și responsabilitățile acestei instituții, în fiecare caz în parte. La fel au procedat și americanii după experiența dramatică a Vietnamului. Deși militarii americani n-au avut practic nici o vină pentru ce s-a întâmplat acolo (ba, dimpotrivă, ei s-au comportat eroic, platind adesea cu viața greselile politicianilor care nu au stabilit foarte corect regulile de angajare), armata a fost cea care a primit reproșurile națiunii și cvasitotalitatea acuzațiilor. Acum nu se mai întâmplă așa ceva. Americanii au identificat și definit cu rigoare conceptul de război, conceptul de angajament, precum și conceptele adiacente sau complementare acestuia. Astfel, angajamentul presupune reguli precise de urmat, stabilindu-se totodată și condițiile de angajare, în funcție de situațiile reale sau virtuale. Însă, înainte de a identifica situațiile și a stabili condițiile și regulile de angajare, americanii și-au delimitat clar domeniul strategiei securității naționale – strategie economică, strategie culturală și strategie militară – și conceptele pe care se fundamentează o astfel de strategie, pe niveluri, astfel: nivelul 1 (definirea rolului SUA) – superputere mondială solitară, lider

NATO, lider al Civilizației Occidentale, care își asuma rolul de principal responsabil în gestionarea crizelor; nivelul 2 (tipurile de războaie în care pot fi angajate Statele Unite) – nuclear, de joasă intensitate, de intensitate medie, de mare intensitate; nivelul 3 (tipurile de conflicte în care pot fi angajate Statele Unite) - armate (războaie regionale de joasă intensitate, guerile, războaie etnice, revoluții); non-militare (crize guvernamentale, catastrofe umanitare, catastrofe ecologice, acțiuni împotriva teroristilor etc.). În funcție de aceste concepte, sunt identificate și definite situațiile cu implicații strategice directe, cărora li se asociază concepte strategice, precum: războiul non-contact, capacitatea SUA de a duce un război și jumătate, capacitatea de a interveni rapid și eficient, cu pierderi zero, oriunde în lume unde interesele americane o cer.

O parte din conținutul acestor concepte se regăsește și în conceptele strategice ale unora din țările occidentale cu interese globale (Franța, Marea Britanie, Italia). Se regăsește însă, cu preponderență, și în noul concept strategic NATO, elaborat la summit-ul de la Roma din 1991 și extins la summit-ul de la Washington din 1999.

Apar, în acest concept, ca elemente de noutate, gestionarea crizelor, menținerea (impunerea) păcii, largirea ariei de intervenție NATO și în afara spațiului euro-atlantic. Aceste concepte se regăsesc în politicile de apărare ale țărilor membre NATO, în strategiile securității naționale, precum și în strategiile militare ale acestor țări.

Cele mai importante concepte strategice cu care se operează azi în Occident sunt cele referitoare la menținerea și impunerea păcii, gestionarea crizelor, acțiuni altele decât războiul, prevenirea conflictelor, acțiuni rapide, descurajarea agresiunii, descurajarea tensiunilor, acțiuni în situații de urgență, în deosebi în urgențe civile sau civile-militare, securitatea națională și, mai rar, apărarea națională.

Aceste concepte, al căror conținut este determinat de natura amenințărilor, tensiunilor, provocărilor, sfidărilor și de o

anumita asumare a riscurilor, rezulta dintr-o realitate națională, regională și globală caracterizată de un proces extrem de complex al trecerii de la bipolaritate la multipolaritate printr-o etapă intermediară de unipolaritate și uni-multipolaritate⁵.

Lumea se redimensionează, procesul de globalizare, nolens volens, se desfășoară într-un ritm alert, independent de voința statelor, mai întâi în domeniul informației și în cel al economiei, apoi și în cel al culturii.

Unii autori⁶ apreciază că există o imensă contradicție (de fapt, o antinomie) între spiritul națiunilor și noua filosofie a mondializării, care nu are soluții transante, pe termen scurt, și nici nu răspunde prompt cerințelor actuale de securitate a societăților. Tendințele viitoare, rezultate din procesul trecerii de la societățile industriale sau postindustriale la cele de tip informațional sunt de largire a conceptului de siguranță, de securitate. Astfel, sfera conceptelor (și conceptuală) care tin de securitatea națională (regională, internațională) justifică trecerea de la armatele care au ca principală vocație războiul la noi tipuri de armate, „bune la toate“, adică la rezolvarea unor probleme mai numeroase și mai complexe decât cele care tin nemijlocit de apărarea națională armată.

Transant spus, deși acest concept nu ni se pare suficient de cuprinzător, viitoarele decenii vor marca trecerea de la o „armată de apărare“ la o „armată de securitate“.

Această nouă noțiune – *armată de securitate* – aduce mutații substanțiale și o multime de interogații și în ceea ce

⁵ „Politica mondială este astfel trecută de la sistemul bipolar al războiului rece la o perioadă unipolară (ilustrată prin războiul din Golf), pentru a lăsa loc la două decenii uni-multipolare, înainte de a intra în secolul XXI într-un veritabil multipolarism. Statele Unite vor fi, după aprecierile lui Zbigniew Brzezinski, prima, ultima și unica superputere mondială.“, Samuel P. Huntington, *Superputerea solitară*, în *Foreign Affairs/New York Times Syndicate*, 1999.

⁶ BOOTH Ken, „*Strategy and ethnocentrism*“, London, Groom Helm, 1979, New-york Holmes et Meier, 1979; COLSON Bruno, „*La culture stratégique américaine*“, FEDN, Economica, 1993.

priveste conceptul de strategie militară. Va avea acest concept un alt conținut decât cel tradițional? Va dispărea strategia militară în favoarea unei strategii globale sau totale? Se va deplasa strategia militară spre sfera civilă, mai exact, spre un concept civil-militar care ține mai mult de gestionarea crizelor și de reacția rapidă la tensiuni, conflicte și amenințări decât de pregătirea și ducerea războiului? Rămâne de văzut.

3. Conceptul bate strategia sau strategia determină conceptul?

Strategia este definită ca parte a artei militare ce constă în a organiza ansamblul operațiilor unui război, apărarea globală a unei țări. Ea este înțeleasă, de asemenea, ca arta de a combina operațiile pentru atingerea unui obiectiv⁷. Există, desigur, zeci și zeci de definiții date strategiei militare. În esență, ele exprimă același lucru.

Aceste definiții mai sunt oare de actualitate? Noțiunea de strategie este identică cu noțiunea de strategie militară? Principial, prin ce se deosebește strategia militară de celelalte tipuri de strategie?

În conceptul strategic american, se vorbește de „strategia securității naționale” care cuprinde trei tipuri de strategie: strategia economică, strategia culturală și strategia militară.⁸

Generalul Beaufre consideră că strategia totală are menirea „să conceapă conduita războiului total. Rolul ei este acela de a

⁷ *Dictionnaire de la langue française*. Encyclopedie, noms communs, noms propres, 1995.

⁸ Lucien Poirier a propus conceptul de strategie integrală definită ca „teorie și practică a manevrei forțelor de orice natură, actuale și potențiale; rezultând din activitatea națională, ea are ca scop să îndeplinească ansamblul obiectivelor definite de politica generală.” Ea se compune din trei strategii generale: economică, culturală și militară. (Lucien Poirier, *Stratégie théorique II*, Paris, Economica, 1987, pp. 113-116).

defini misiunea proprie și combinarea diverselor strategii generale, politice, economice, diplomatice și militare.”⁹

Nu este nimic nou sub soare. Talcott Parsons nota că Imperiul roman avea trei axe în dominarea politică: o axă militară, una culturală și una economică¹⁰.

Americanul Edward Mead Earle și britanicul Liddell Hart au fost printre primii care au vorbit de *marea strategie*, ca modalitate de a mobiliza, în caz de război, toate resursele. Americanii îi spun *national security strategy* și o definesc ca reflectând „deciziile politice la cel mai înalt nivel care acopera toate activitățile statului. Ea gerează, coordonează și, dacă este necesar, creează instrumente pentru a pune în opera politica statului, angrenând toate elementele puterii naționale, inclusiv presiunea diplomatică, forța militară, resursele industriale, poziția comercială, baza tehnologică, informațiile, ideologia și coeziunea politică. Strategia militară se ocupa, în primul rând, de utilizarea puterii militare în război; marea strategie dirijează întrebuințarea întregii game de instrumente ale politicii în timp de pace ca și în timp de război. Marea strategie face deci referire la dezvoltarea și aplicarea coordonată a instrumentelor politice, economice și militare ale puterii pentru a apăra interesele și obiectivele naționale în toate circumstanțele.”¹¹

Strategia militară nu mai poate fi ruptă de marea strategie. Ea nu mai are un rol dominant, precum odinioară, ci devine doar o componentă a strategiei globale. Strategia globală se exprimă în ceea ce se numește strategia securității naționale – atribut al conducerii politice și strategice -, strategia militară fiind, în acest caz, o componentă a acesteia, mai exact, o modalitate prin care

⁹ André Beaufre, *Introduction à la stratégie*, 3e éd., Paris, Armand Colin, 1965, pp. 24-25.

¹⁰ John J. Kohout III et al., *Alternative Grand Strategy Options for the United States*, *Comparative Strategy*, vol. 14, 1995, pp. 362-363.

¹¹ Ibidem, pp. 362-363.

strategia securității naționale se exprima și se înlăptuiește prin mijloace militare.

Dar, în procesul trecerii de la armate de apărare la armate de securitate, distincția dintre război și antirăzboi, dintre urgente civile și urgente militare, dintre conflicte militare și conflicte civile devine din ce în ce mai greu de sesizat. Cu atât mai mult cu cât războiul modern nu mai este o confruntare între două grupuri simetrice, între două armate care se afla față în față, ci confruntare asimetrică, mai exact, angajament complex, în toate spațiile – terestru, maritim, aerian, cosmic, informațional – și prin toate mediile, de la cele care tin de confruntarea directă la cele care vizează influențarea, descurajarea, intimidarea, inducerea în eroare. Războiul modern este, de fapt, un sistem de acțiuni sau de reacții în situații-limită în care sunt angajate o multitudine de forțe și mijloace, de la cele informaționale la cele diplomatice, de la cele economice la cele militare specializate.

Asadar, conceptele tradiționale care țineau cândva de elaborarea strategiei militare, de planificarea strategică – tipul de război, misiunile posibile, pregătirea și structurarea forțelor, înzestrarea, sistemul de acțiuni în diferitele etape ale confruntării – de la acoperirea strategică a teritoriului la apărarea strategică și, în final, la ofensiva strategică – se cer reevaluate și completate cu altele noi, specifice acestui timp.

Unul dintre aceste concepte este cel de *angajare*. Definirea tipului de angajare revine, desigur, strategiei securității naționale, care pune astfel în opera anumite coordonate ale deciziei politice. Conceptul de *angajare* este însă foarte larg și, de aceea, el se cere bine precizat și definit ca atare. În acest caz, strategia militară trebuie să vizeze tipurile de angajare militară, nivelul de angajare și, mai ales, regulile de angajare militară, în funcție de situațiile posibile. Armata poate fi angajată, potrivit conceptului de securitate națională, în aproape toate situațiile-limită, începând cu cele care tin de urgentele civile și ajungând la cele care se referă efectiv la ducerea războiului.

Un prim criteriu de evaluare a unor astfel de situații ține de distincția care trebuie făcută între situațiile de război și cele cunoscute sub denumirea altele decât războiul. Deși este foarte greu de delimitat războiul de conflictul care nu este război, nu încapă nici o îndoială că trebuie făcută distincție între război și ne-război, distincție pe baza căreia se va stabili tipul și nivelul de angajare a instituției militare, a armatei.

Aceste distincții nu revin nemijlocit strategiei militare, ci conducerii politice, statului de drept, organismelor abilitate, deci strategiei securității naționale. Dar strategia militară trebuie să asigure materializarea concretă a angajării, pornind de la principiile artei militare care pot și trebuie să fie aplicate în astfel de împrejurări. Dacă nu există o relație de compatibilitate sau macar de complementaritate între aceste principii și scopurile și obiectivele angajării, armata nu-și poate îndeplini misiunea, iar consecințele vor fi asemănătoare cu cele suportate de armata americană în urma războiului din Vietnam și de armata română, în urma revoluției din decembrie 1989 (Tabelul nr.1).

O armată poate fi angajată pe plan intern în acțiuni umanitare, pentru lichidarea urmarilor unei catastrofe ecologice, în urma unui cutremur, la inundații și alte calamități naturale, pentru combaterea acțiunilor teroriste, pentru sprijinirea forțelor de ordine și de protecție civilă în cazul starilor de urgență și chiar pentru asigurarea ordinii publice. Or, se știe, de regulă, o armată nu este pregătită pentru așa ceva. Dacă, prin strategia securității naționale, potrivit prevederilor Constituției, se fixează armatei și astfel de misiuni, strategia militară trebuie să stabilească formele și modalitățile de pregătire pentru a le îndeplini, structurile necesare, sistemele de acțiune sau de reacție, înzestrarea, modul de conducere, elementele de interoperabilitate cu celelalte forțe ale sistemului național de apărare.

Pe plan extern, armata poate participa la acțiuni umanitare, la acțiuni de menținere sau impunere a păcii, desfășurate sub mandat ONU, la alte acțiuni prevăzute de acorduri, tratate și alte

documente internaționale pe care conducerea țării le-a a semnat și le-a acceptat. Strategia militară trebuie să materializeze aceste concepte în măsuri și acțiuni concrete care vizează asigurarea unor condiții optime de angajare (pregătire, structuri, dotare, concepție de acțiune, conducere), a unei planificări riguroase la nivel strategic și a resurselor corespunzătoare.

4. Mai este oare utilă o strategie militară?

Strategia militară poate fi definită, în aceste noi condiții, ca un ansamblu de măsuri necesare pentru evaluarea tipurilor de amenințări, războaie, crize, conflicte sau urgente în care poate fi implicată instituția militară națională, pentru stabilirea modalităților concrete de angajare (militară) a forțelor și mijloacelor armatei, a acțiunilor și gradării lor în funcție de evoluția situației strategice și, în acest sens, conceperea și punerea în operă a unui sistem eficient de pregătire, structurare, înzestrare, dislocare, logistică, operationalizare, conducere și întreținere a forțelor armate, astfel încât să fie prevenită surprinderea strategică preconizată de inamic, să se realizeze evaluarea corespunzătoare a crizei, asigurându-se, în orice condiții, reacția necesară.

Strategia militară include, ca orice strategie, cele trei componente obligatorii: o strategie a forțelor (strategia terestră, strategia aeriană, strategia navală), o strategie a mijloacelor (clasice, în cazul nostru) și o strategie a acțiunilor (strategia acțiunilor preventive, strategia operațiilor clasice, strategia războiului total, strategia descurajării, strategia acțiunilor rapide).

Toate aceste tipuri de strategie militară țin de condițiile concrete ale angajării, de conceptele strategice acceptate și, la rândul lor, determină doctrinele de luptă ale categoriilor de forțe ale armatei.

Deși există și se dezvoltă în toată lumea, pe coordonate proprii, strategiile forțelor tind să se regroupeze într-o strategie militară de tip integrat și integrant, întrucât conceptul de *acțiune* sau de *reacție* devine tot mai mult unul aero-terestru, aero-naval

si chiar cosmo-aero-terestru-naval. Conceptul „batalia aero-terestra 2000“ este edificator. Totusi, în urma razboiului din Golf din 1991 (care a materializat cum nu se poate mai bine acest concept) si, mai ales, a operatiei aeriene „Forta Aliata“ dusa împotriva Iugoslaviei, lucrurile s-au mai schimbat. Strategia fortelor si-a reluat locul ei în cadrul strategiei militare si, probabil, asa va ramâne pentru multa vreme.

Nu toate confruntarile vor fi însa de tipul *NATO contra Iugoslaviei* sau „*Furtuna în Desert*“. De aceea, fiecare tara si fiecare armata, în pofida globalizarii, a informationalizarii societatii si omniprezentei razboiului psihologice si mediatic, își va stabili sau își va alege tipul de strategie militara (integrala, integrata, integranta, totala sau defalcata pe categorii de forte, mijloace si actiuni) pe care-l va considera cel mai avantajos.

Esential pentru orice strategie militara este *identificarea, evaluarea si definirea cât mai exacta a tipului de angajare militara, a obiectivului strategic fundamental, a scopurilor urmarite si, în consecinta, a cailor si mijloacelor de înfaptuire a acestora.*

Tipurile de angajare militara si materializarea lor în masuri concrete reprezinta unul din domeniile cele mai importante ale unei strategii militare moderne si ele trebuie sa raspunda unor exigente mari: informatii, amenintari, provocari si riscuri posibile, determinatii concrete ale spatiului de angajare si ale mediului de securitate, obiectivele strategiei militare nationale, diversitatea actiunilor militare, preponderenta actiunilor preventive si disuasive, reactiile de tip rapid si, în consonanta, structura de forte, infrastructura si logistica, resursele, sistemul de conducere si interoperabilitatea cu alte forte.

Acesta este, de altfel, conceptul fundamental, conceptul-cheie al unei strategii militare. El rezulta din politica statului privind securitatea nationala si, respectiv, din strategia securitatii nationale, dar dimensiunea lui concreta este data de strategia militara, care trebuie sa stabileasca, în limitele acestui concept, tipurile de angajare, regulile de angajare (sau, daca ele au fost

fixate de conducerea politica, atunci doar regulile derivate si modul concret de materializare a acestora), actiunile posibile la nivel strategic (tipurile de operatii), fortele si mijloacele necesare, misiunile posibile pentru fiecare tip de angajare, sistemul de pregatire, de structurare, de dislocare, de întrebuintare si de conducere a fortelor, infrastructura si logistica, resursele si modul lor de întrebuintare.

Arta, în strategia militara, consta în primul rând în a identifica, adopta si particulariza *tipurile* cele mai favorabile de angajare militara, în fiecare situatie în parte. Acest lucru nu este usor, întrucât optiunea este complex conditionata de configuratia paletei de amenintari, provocari si riscuri asumate, de mediul de securitate, de caracteristicile situatiei strategice din zona de interes, de coordonatele si evolutia spatiului de confruntare (care devine din ce în ce mai mult un spatiu fluid, schimbator, multidimensional si, de aceea, complex si imprevizibil), de potentialul economic, cultural si militar, de sistemul valorilor militare la care ne raportam, de experienta anterioara, de conditionarea internationala, de determinatiile stiintei militare în ansamblu (Schema nr. 1).

În conditiile actuale, pentru majoritatea tarilor din Europa Centrala si de Est, strategia securitatii nationale si implicit strategia militara se integreaza (si, la rândul lor, integreaza în structurile proprii) conditionarile reiesite din programele de aderare si din exigentele de interoperabilitate puse de Alianta Nord-Atlantica.

Unii teoreticieni sustin ca strategia militara propriu-zisa își pierde treptat importanta, cedând din ce în ce mai mult locul celei totale. Americanii, în viziunea acestor teoreticieni, nu au propriu-zis o strategie militara *stricto sensu*, ci una de descurajare sau de amenintare. Actiunile, în acest caz, nu se desfasoara potrivit unei *strategii militare*, în sensul traditional al acestei notiuni, ci unor *concepte strategice*, care-si au individualitate si forta. Spre exemplu, razboiul din Golf din 1991 s-a desfasurat nu dupa

o strategie îndelung elaborată, ci după conceptul „*Bătălia aeroterestră 2000*”. Operația strategică aeroterestră „*Furtuna desertului*” nu a făcut altceva decât să organizeze acțiunile informaționale, psihologice, aeriene și aeroterestre, în limitele respectivului concept, în condițiile concrete ale situației strategice. De asemenea, operația strategică aeriană „*Alied Force*” a individualizat și mai mult acest concept, reducându-l la o operație aeriană de mare amploare.

Desigur, nu toate războaiele vor fi așa. Dar diversificarea tipurilor de conflicte în care poate fi angajată o armată, trecerea de la statutul ei tradițional de *armată de război, de apărare*, la acela de *forță de securitate*, cu un înțeles mult mai profund și cu un conținut mult mai larg, îndreptățește opiniile potrivit cărora strategiile de securitate vor lua, încet, încet, locul strategiilor militare.

Fără a nega astfel de considerații, astfel de proiecții, noi rămânem la părerea că, încă pentru multă vreme de acum încolo, strategia militară tradițională, de tip integral, integrat (integrant) sau, în anumite condiții, defalcată pe componentele ei cunoscute – strategia forțelor, strategia mijloacelor și strategia acțiunilor – își va avea locul ei distinct în arta militară, indiferent de tipurile de angajare militară sau de misiunile pe care le poate primi instituția armatei.

Concluzii

1. Pe măsura ce „apărarea militară” devine „securitate națională”, tot mai multe voci vor susține necesitatea apropierii strategiei militare de strategia securității naționale și, în final, topirea acestora în una singură, de tip total sau integral.

2. Adaptarea structurilor militare (structuri de război) la noile tipuri de conflicte care, în afara de cele specifice războiului, mai includ și pe cele continute în sintagma „acțiuni altele decât războiul”, se face, între altele, și prin extinderea și diversificarea misiunilor instituției militare și, în consecință, prin largirea sferei

de cuprindere a strategiei militare, în raport cu dinamica fluida a noilor concepte strategice.

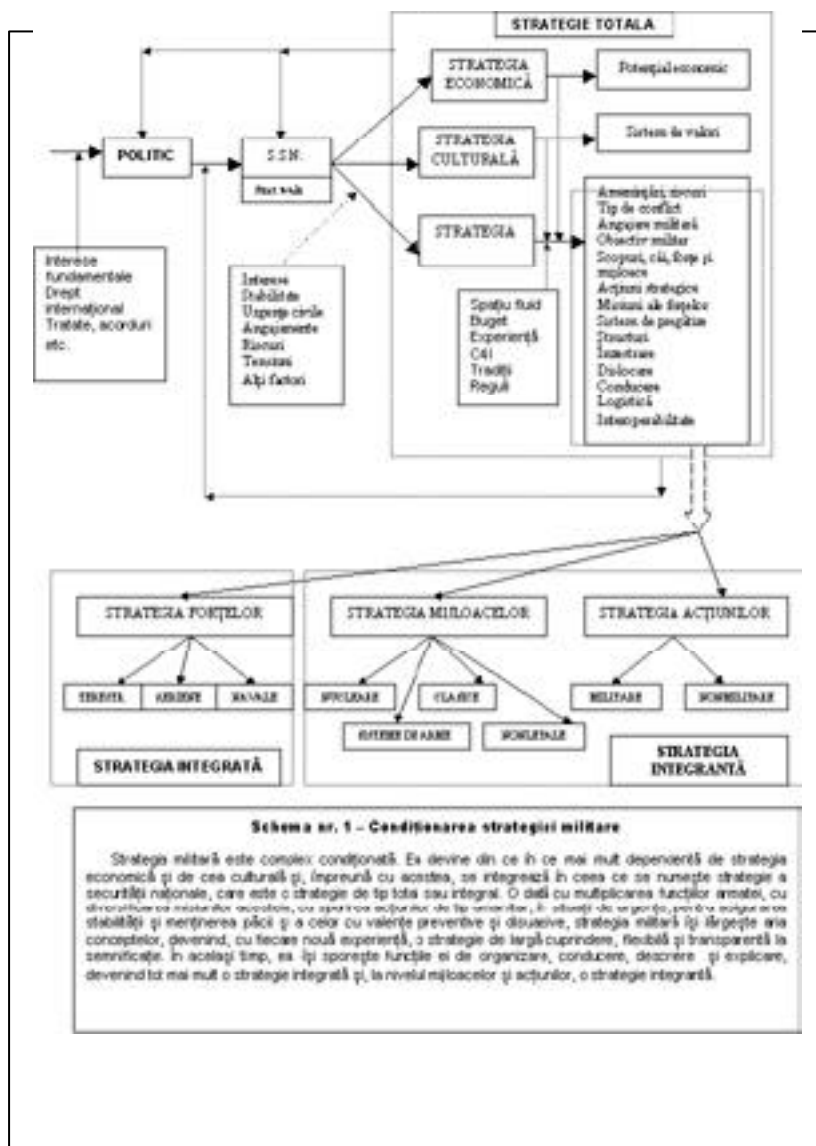
3. Profesionalizarea armatelor și introducerea sistemelor de arme de mare precizie impun strategiei militare generale noi exigente în ceea ce privește pregătirea forțelor și mijloacelor, înzestrarea, conceperea și ducerea acțiunilor de tip integrat și reconfigurarea corespunzătoare a strategiei forțelor și strategiei mijloacelor.

4. Strategia acțiunilor cunoaște de asemenea o trecere spectaculoasă din spațiul acțiunilor specifice războiului pozițional sau dinamic în spațiul fluid specific conflictelor actuale. Totuși, strategia militară este singura care poate converti în sistemul pregătirii, structurării, înzestrării, dislocării, conducerii și întrebuințării forțelor armate exigentele strategiei totale și pe cele ale strategiei viitorului. Conceptele strategice nu pot deveni realitate (nu se pot întoarce eficient la realitatea pe care o exprimă) decât prin intermediul strategiei, între care un rol de neînlocuit revine strategiei militare.

5. Conceptele care se pot constitui în piloni ai construcției unei strategii militare și care, la rândul lor, se regăsesc, sub o formă sau alta, în această arhitectură sunt: evaluarea și organizarea sistemului de angajare militară; definirea acțiunilor strategice; sistemul de pregătire; stabilirea structurilor; dislocarea; conducerea; resursele; logistica; interoperabilitatea cu alte forte.

Securitatea națională la început de secol XXI

MISIUNI/ CONCEPTE	ANGAJARE- MILITARA	ACTIONI	MISIUNI	PREGATIREA- FORTELOR	STRUCTURI	ÎNZESTRARE	DISLOCARE	CONDUCERE	LOGIST
GENTE CIVILE	Directa Rapida În sprijin MI	Cu subunitati specializate Logistice Salvare - evacuare	Salvare- evacuare Sanitare Transport Protectie	Pentru misiuni umanitare, interventii la calamitati si dezastre etc.	Subunitati specializate Structuri de informare Structuri de reactie rapida la calamitati si dezastre	Mijloace tehnice de salvare- evacuare Spitale de campanie Conceptul "Armata în serviciul natiunii"	În zone de calamitati La munte În alte zone de amenintare	Prin STAR Conducerea structurilor militare angajate	Logist structu angaj Sprij logist pentr structu
INTERRORISM	Directa Rapida Omni-prezen- ta	Specifice De tip rapid Pe întregul teritoriu	Localizare- Combatare- Dezamors- are	Programe speciale	Unitati si subunitati specializate (cercetare)	Armament usor performant	Pe directiile de actiune ale teroristilor	Coordonarea structurilor angajate	Pentru structu angaj
APARARE A ORDINII INSTITUTION- ALE	În sprijinul structurilor MI, în cazurile prevazute expres de lege	Protejarea obiectivelor Cercetare Asigurare strategica Supraveghere	Cercetare- Protectie Apararea obiectivelor strategice Logistice	Programe speciale	Nu se constituie structuri speciale	Cea obisnuita	Cea obisnuita	Coordonarea structurilor angajate	Pentru structu prop Angaj La solici în sprijin
APARARE NATIONALA	Disuasiva Preventiva Directa Rapida Gradata	Disuasive Preventive Cercetare Acoperire strategica Aparare Ofensiva	Specifice actiunilor în timp de criza si de razboi	Programe de pregatire pentru lupta	De supraveghere si avertizare timpurie De reactie rapida De actiune în situatii de criza (de angajare nemijlocita) Teritoriale De rezerva	Sisteme de arme moderne	Pe zone de amenintare, astfel încât manevra sa fie simpla si rapida	Conducerea strategica a tuturor fortelor angajate Constituirea Marelui Cartier General	Logist specif Actiuni milita
MENTINEREA PACII	La solicitarea organismelor în drept	Umanitare Protectie Interpunere Impunere	Specifice, potrivit reglementa- rilor	Programe speciale	Forte speciale	Armament usor	Capabile sa se deplaseze în zonele respective	Conducerea fortelor angajate	Logist specif
MISIUNI UMANITARE	La solicitare	Salvare- evacuare Protectie Sanitare	Specifice	Programe speciale	Forte speciale	Armament usor Mijloace de salvare- evacuare	Nationala, capabile de deplasari în afara frontierelor	Conducerea fortelor angajate	Spita militare campu mobi Logist subunit
PFP	De pregatire pentru misiuni PFP	Umanitare Protectie Mentinerea paci	Specifice	Programe speciale	Unitati si subunitati ale armatei	Armamentul din înzestrare	Nationala	Conducerea fortelor angajate	Logist specif

ASIMETRIA SI CONFLICTELE ASIMETRICE. POSIBILE REZOLVARI ÎN VIZIUNE STRATEGICA ROMÂNEASCA

Gl. bg. (r.) dr. Chete Emil

Centrul de Studii Strategice de Securitate

Includerea asimetriei în documentele strategice oficiale, arata ca acest concept - studiat, de altfel, cu asiduitate, în ultimii ani, mai ales de catre marile puteri - , este de actualitate.

De aceeași actualitate și importanța se impune a fi, în prezent, studiul acestei problematice pentru oricare armată, poate cu atât mai mult pentru cele aflate în tranziție, care își construiesc sau reconstruiesc doctrine, strategii și structuri de forță.

În ceea ce ne privește, conceptul de asimetrie a fost materializat, fără a fi definit ca atare, pentru prima dată într-un document oficial, în Strategia militară a României, în anul 2000, sub forma riscurilor asimetrice, a consecințelor acestora asupra securității și apărării naționale, precum și prin sugerarea unor modalități de contracarare a amenințărilor de acest gen. Stipularea lor în documentul amintit a generat unele semne de întrebare și controverse dar în același timp a constituit punctul de plecare al unor studii de specialitate vizând problematica asimetriei și a conflictelor asimetrice.

Din punctul nostru de vedere, studiul asimetriei, al strategiilor asimetrice, revine la ordinea zilei, doar formal ca o problematică de noutate, prin conceptul în sine, desigur la

specificul noilor conditii de desfasurare a razboaielor/conflictelor armate. Subliniem ca problematica asimetriei strategice nu constituie neaparat o noutate pentru securitatea sau apararea nationala, cu gândul ca ce altceva era printre altele *“Razboiul de aparare al întregului popor”* al epocii Razboiului Rece decât o *strategie majora asimetrica*, într-un posibil conflict asimetric ce putea fi impus României acelor vremuri.

Definindu-l în termeni cât se poate de simpli, razboiul/conflictul asimetric este, în esenta, un mijloc prin care o parte (o armata) inferioara cauta sa obtina avantaje fata de un adversar mai puternic. În aceeași ordine de idei, razboiul asimetric este conflictul prin care se cauta evitarea fortei, a superioritatii de orice natura a adversarului si se axeaza pe avantajele sau slabiciunile uneia dintre partile aflate în conflict.

Care ar putea fi semnificatia conceptelor *“strategii asimetrice”* si, respectiv, *“asimetrii strategice”* pentru securitatea si apararea nationala?

La modul general, *strategiile asimetrice* reprezinta *gândirea (conceptia)*, diferita de cea a unui potential sau efectiv adversar, si *activitatea practica de a o pune în opera*, în scopul *maximizarii propriilor avantaje/minimizarii dezavantajelor*, al *exploatarii slabiciunilor adversarilor*, al *realizarii sau evitarii surprinderii*.

În particular, pentru securitatea si apararea nationala, *strategiile asimetrice* reprezinta în fapt, cel puțin în aceasta perioada, *singura modalitate conceptuala si actionala de contracararea multiplelor aspecte ale asimetriei strategice* într-un posibil conflict armat ce ni s-ar impune, în scopul *maximizarii posibilitatilor de rezistenta*, al *exploatarii tuturor slabiciunilor agresorilor (adversarilor)*, si în final al *obtinerii victoriei în razboi*.

La rândul lor *asimetriile strategice* (politice, economice, sociale, culturale, militare etc.) sunt *starile de dezechilibru natural sau provocat* de o parte adversa, ca urmare a conceperii si aplicarii unor strategii adecvate (asimetrice) între diverse state sau grupuri de state, ce pot fi utilizate în situatii de criza sau de conflict.

În ceea ce privește, spre exemplu, *asimetria culturala globala* ca sursa majora de amenintare, Samuel P. Huntington face sublinierea ca *“Ceea ce occidentalii vestesc a fi blânda integrare globala, cum este cazul proliferarii mass-media la dimensiuni mondiale, non-occidentalii denunta a fi imperialism ticalos occidental. Întinderea pe care non-occidentalii o considera lume, ei o vad ca pe o amenintare”*¹.

Mai mult decât atât, se poate observa cu usurinta ca, diviziunea umanitatii ca rezultat al convulsiilor perioadei Razboiului Rece a luat practic sfârșit, dar diviziunile fundamentale ale umanitatii în termeni de etnicitate, religii si civilizatii s-au revigorat fiind o sursa de noi si permanente conflicte, în primul rând asimetrice.

Care sunt nivelurile si dimensiunile actuale ale asimetriei strategice, motivate fiind de strategiile conflictuale asimetrice?

Asimetria poate fi: *politica, economica, sociala, culturala, tehnologica, militara* etc. *Diversitatea* domeniilor în care aceasta se poate manifesta este practic *nelimitata*, dar *ponderea* acestora într-un eventual *conflict/razboi asimetric* poate sa fie *diferita* si sa solicite raspunsuri de contracarare pe masura.

Asimetria politica ca si *asimetria economica* sunt prioritare în strategiile conflictuale, utilizând mijloace nemilitare pentru a obtine avantaje în conflictele de toate categoriile si nuantele. *Asimetria sociala* este, în fapt, o consecinta directa a celei economice.

Asimetria tehnologica este deosebit de evidenta în prezent, îndeosebi la nivelul marilor puteri, manifestându-se la modul direct pe plan militar, declansând serioase dezechilibre strategice si operationale în conflictele militare si, de ce nu, non-militare.

Nivelul *asimetriei militare* propriu-zise are, totusi *“cuvântul”* cel mai greu într-un conflict. De altfel, nici nu ne putem imagina conflict armat care sa nu se bazeze cel puțin pe o *iluzorie asimetrie*. Ea este, însa, de regula, cât se poate de *reală, pentru victima unei agresiuni*.

¹ Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizatiilor*, Bucuresti, Editura Antet, p. 95.

Dimensiunile asimetriei strategice potenteaza ori, dimpotriva, diminueaza strategiile în domeniu, evidentierea acestora fiind o conditie esentiala a comportamentului partilor aflate în conflict.

Categorisirea acestora în functie de o serie de factori evidentiaza unele *tipuri de asimetrii*, cum sunt:

a. Dupa raportul de forte pe care-l realizeaza, asimetria poate fi:

- *pozitiva*;
- *negativa*.

Prima grupa este, în mod evident, favorizanta, ea rezutând în domeniul militar, dar nu numai, dintr-o instruire superioara, din calitatea deosebita a factorului uman, tehnic si tehnologic, din conceptii de ducere a actiunilor militare si non-militare avansate etc. Ea este, desigur, la îndemâna statelor si armatelor din structura NATO, dar si a altor structuri de putere aflate într-un stadiu de dezvoltare economico-sociala apreciabil.

Nu este, în nici un caz, de apanajul statelor aflate în procesul de restructurare economico-sociala si militara, cum este si cazul tarii noastre.

Aflate într-o asemenea postura - *de asimetrie negativa* - , statele vor cauta metode de a contrabalansa deficitul în acumulari cantitative, dar mai ales calitative.

Asimetria negativa, proprie în general celor mai slabi, este un handicap pe care un adversar îl va folosi, cu siguranta, într-un eventual conflict, profitând de slabiciunile si vulnerabilitatile partii aflate în aceasta postura.

b. În functie de durata, asimetria poate fi:

- *pe termen scurt*;
- *de durata sau pe termen lung*.

În afara faptului ca anumite state, situate în zone defavorizate ale globului, sunt într-o *permanenta* asimetrie negativa, *durata mare* a acesteia este una din caracteristicile unor state aflate în zone nu tocmai favorizate. Una dintre cauzele

majore ale unor asemenea situații rezulta, printre altele, din *situatia economico-sociala precara, din lipsa vointei de a depasi anumite bariere aflate în calea democratizarii statale, al “vesnicei” tranzitii la economia reala de piata.*

Daca este vorba de un conflict/razboi, *durata asimetriei* devine un factor determinant al succesului. Fata de unele aspecte de *asimetrie strategica de scurta durata*, cum a fost, spre exemplu, razboiul-fulger aplicat de germani în cel de-al doilea razboi mondial, în conflictele militare postbelice asimetria strategica a fost una dintre caracteristicile, aproape fara exceptie ale acestora. Ea a coincis, de regula, cu durata propriu-zisa a conflictului.

Este interesant de remarcat ca, în unele dintre conflictele militare postbelice de data recenta, cum a fost cel din Iugoslavia (Kosovo – 1999), *durata conflictului* a fost în relatie directa cu *raspunsurile de contracarare* gasite de partea sârba, cu *actiune/influenta directa asupra asimetriei strategice de natura pozitiva* aflata la îndemâna fortei aliate.

c. Dupa modalitatea în care se manifesta:

- *programata (deliberata);*
- *întâmplatoare.*

Întâmplarea are, desigur, rolul ei într-o actiune militara, uneori poate chiar sa decida “soarta” acesteia, dar nu trebuie sa se constituie într-o solutie, nu trebuie sa fie un deziderat al conducerii nici unei parti aflate în conflict.

Asimetria programata (deliberata) pune categoric în evidenta slabiciunile adversarului favorizând mentinerea sau câstigarea initiativei, pe fondul realizarii libertatii de actiune.

Pentru partea aflata într-un raport *deliberat de inferioritate*, este important sa realizeze acest lucru, cu suficient timp înainte, pentru a pune în aplicare masuri corespunzatoare de *contracarare* sau, cel putin, de *diminuare a superioritatii* adversarului.

d. În functie de riscurile sau amenintarile ce le reprezinta:

- *riscuri sau amenintari reduse;*
- *riscuri sau amenintari majore.*

Intensitatea riscurilor sau amenințărilor ce își au originea în asimetria strategică sunt în raport proporțional cu gradul de asimetrie realizat și, desigur, cu scopurile propuse de către beligeranți. Aceasta depinde, de asemenea, de răspunsurile care pot fi date de către cei care vor fi victimele unei agresiuni.

Dacă, spre exemplu, printre răspunsurile găsite se înscriu *terorismul* sau *utilizarea unor componente ale armelor de nimicire în masă*, riscurile devin *majore* și pentru partea care ar dispune de o asimetrie pozitivă, pe care însă a utilizat-o în scop de agresiune.

e. După natura acumularilor, asimetria poate fi:

- *materiale (fizica);*
- *psihologica;*

sau:

- *cantitativă;*
- *calitativă.*

În asimetria strategică natura acumularilor este deosebit de importantă. De regulă, acumularile psihologice sunt implicite celor materiale (fizice), cantitative, dar, mai ales, calitative.

În prezent, acumularile cantitative, îndeosebi cele de ordin tehnologic și informatic, sunt cele mai evidente, dar și suficient de vulnerabile.

De altfel, nu întâmplător pentru societățile informatizate și tehnologizate, pentru armatele acestora, dar mai ales pentru scopurile ce și le-ar propune în confruntările cu adversarii, nu neapărat pe măsura, riscurile și amenințările asimetrice sunt de o deosebită importanță.

Experiența unor conflicte asimetrice de data recentă, cum ar fi cele din Golf (1991) sau Iugoslavia (1999), au făcut demonstratia *vulnerabilității la atacurile informatice* sau la *posibilitățile de contracarare în modalități simple*, unele considerate a fi *perimate* asupra unor sofisticate *mijloace și sisteme de cercetare și cercetare-lovire*, care sunt capabile să acționeze, practic, în totalitatea spectrului electromagnetic.

**Viziuni (concepțe) operationale de contracarare
a riscurilor si amenintarilor de natura asimetrica
la adresa securitatii si apararii nationale**

Dupa ce avertizeaza asupra unor riscuri *de natura asimetrica* - *directe sau indirecte, vizibile dar, mai ales invizibile* -, ce pot sa se transforme în *amenintari* la adresa statului român, documentul-proiect “*Viziunea strategica - 2010 Armata României*”, prefigurând fizionomia razboiului/conflictului armat viitor, insista “*pentru realizarea capacitatilor de actiune si adaptarea la mediul de securitate a Armatei României, care vor permite o reactie eficienta la riscurile si amenintarile începutului de mileniu*”².

VIZIUNEA STRATEGICA - 2010 Armata României, proiectata fiind la nivelul celor mai avansate reprezentari strategice, evidentiaza patru concepte operationale cheie ale fizionomiei unui posibil conflict armat al viitorului, în care tara noastra ar putea fi implicata, si, anume: manevra decisiva, angajament selectiv de precizie; protectie multidimensionala a fortelor proprii si concentrare logistica.

În aparenta, este destul de dificil sa se faca legatura între aceste concepte operationale si problematica riscurilor sau a amenintarilor de natura asimetrica, mai ales, cu aceea a contracararii unor asemenea pericole.

În cele ce urmeaza ne propunem o succinta analiza a virtutilor de contracarare ce le ofera conceptele enuntate, posibil si altele, într-un conflict de natura asimetrica.

Manevra decisiva este, *de regula, la îndemâna celui care detine superioritatea, dar, ea poate sa se constituie într-un atu si pentru cel care nu dispune, neaparat, de avantajele asimetriei pozitive. În acest caz, existenta fortelor instruite, a unui minimum de mijloace necesare, apte sa actioneze pentru exploatarea avantajelor unor actiuni asimetrice, în general atipice, care sa se concentreze pe efecte în timp si spatiu se constituie în tot*

atâtea solutii de rezolvare a asimetriei negative, de contracarare a superioritatii de toate nuanțele a unui potential agresor.

Manevra decisiva conceputa în acest mod vizeaza un nou cadru al spatiului operational, diferit de cel aflat în actualitate, deoarece atât forțele, mijloacele, cât și obiectivele vizate vor fi diferite. Se pleaca în acest sens de la premisa ca manevra va trebui sa asigure aplicarea puterii de lupta selectiv, acolo unde inamicul se asteapta cel mai puțin, exploatând rapid și eficient orice oportunitate ce se ofera, în punctele cele mai vulnerabile ale spatiului de confruntare.

Angajamentul selectiv de precizie necesita, în mod obligatoriu, informatii, presupunând actiuni de identificare și localizare a obiectivelor de importanta strategica și operativa ale adversarului, dar care prezinta vulnerabilitati care sa ofere oportunitati în scopul lovirii cu eficienta a acestora.

Într-o confruntare asimetrica angajamentul imaginat în acest fel presupune:

- forte bine echipate, înzestrate și, mai ales, instruite;*
- abilitatea de a identifica, selecta și lovi obiective aflate în oricare punct al spatiului de confruntare, în mod oportun și cu precizie;*
- capacitatea de a asigura o evaluare precisa a situatiei, de angajare și reangajare a forțelor în actiuni atipice care sa contracareze superioritatea adversarului;*
- capacitatea de a minimaliza efectele distructive directe și colaterale ale loviturilor unui adversar, ce detine superioritatea etc.*

În acceptiunea noastră forțele armate, dar nu numai, rămân vulnerabile la amenințările asimetrice, îndeosebi la cele informationale și psihologice de precizie, la posibilitatea utilizării unor arme de nimicire în masa și a vectorilor purtatori ai acestora, a terorismului, în special al celui urban.

Toate aceste amenințări, ca și altele din aceasta categorie, presupun o strategie și un angajament selectiv de precizie, pe fondul unei foarte bune cunoasteri. În consecința concentrarea pe informatii se justifica mai mult ca oricând, iar eforturile

informationale trebuie orientate mai mult către amenințările netraditionale, îndeosebi către cele asimetrice.

În aceea ce ne privește procesul de obținere, analiză, procesare și distribuire a informațiilor este, cu siguranță, mai dificil, tocmai datorită lipsei tehnologiilor în domeniu. Aceasta însă nu-i diminuează nicidecum importanța, obligând organisme specializate să utilizeze absolut toate sursele de informații, inclusiv pe cele care par, la prima vedere, ca fiind depășite.

Concentrarea pe informații presupune, de asemenea un efort instituțional și operațional integrat, utilizând atât sursele deschise (mass-media, Internetul etc.), cât și cele închise, în special agentura.

Utilizarea procedurilor confruntării asimetrice ca și apărarea/protecția împotriva subtilelor provocări asimetrice solicită capacități noi de culegere a informațiilor.

Protecția multidimensională (vulnerabilitate minimă) a forțelor proprii vizează întreaga gamă de amenințări, inclusiv, cele de natură asimetrică, care devin din ce în ce mai prezente. Ele de fapt sunt și foarte greu de identificat.

Credem însă că protecția multidimensională și, deci, vulnerabilitatea minimă trebuie să se caracterizeze prin capacitatea forțelor noastre de a limita libertatea de acțiune a adversarului. Este posibil însă un asemenea lucru? Noi apreciem că este posibil, cu condiția asigurării unui control subtil al spațiului de confruntare și al asigurării condițiilor pentru:

- cunoașterea modului de acțiune al adversarului, al mijloacelor și sistemelor de cercetare-lovire ale acestuia, precum și a vulnerabilităților ce le prezintă;

- identificarea și monitorizarea propriilor vulnerabilități ce pot constitui ținte (obiective) ușor de atins de către adversar;

- cunoașterea riscurilor la care forțele noastre pot fi expuse, limitarea pierderilor produse prin luptă și eliminarea, pe cât posibil, a celor colaterale;

- existența, în permanentă, a unei strategii de protecție individuală și colectivă, care să vizeze pericolele majore la care

sunt expuse forțele proprii, dar mai ales cele rezultate din confruntarea asimetrică.

Conceptul protecției multidimensionale vizează toate dimensiunile spațiale de acțiune armată în care s-ar putea manifesta agresiunea (terestră, aeriană, navală, cosmică ori informațională).

Adaptabilitatea conceptuală și acțională ca cerință operațională și, în același timp, *concept* neexprimat, ca atare în enumerarea făcută de noua Viziune strategică, poate fi unul dintre cele mai importante, mai ales dacă ne referim la *riscuri, amenințări și pericole asimetrice*.

Este uneori dificil sau, poate, chiar imposibil de anticipat ce tipuri de *riscuri asimetrice* pot să apară într-o situație sau alta, a cărei configurație putem și trebuie să o anticipăm, cel puțin cu aproximație într-un conflict armat.

Într-un *mediu acțional fluid* și, cel mai adesea, *asimetric*, surprizele pot să apară la tot pasul, iar noi trebuie să fim pregătiți să le facem față.

Flexibilitatea în gândire și acțiune a fost dintotdeauna o caracteristică a marilor comandanți și o *condiție a succesului*. Ea însă trebuie *cultivată și exersată*, cu mult timp înainte de a fi pusă în practică.

Subliniem acest lucru deoarece, *în practica instruirii noastre*, declarativ suntem de acord cu necesitatea adaptabilității, însă, în cadrul *aplicațiilor și a jocurilor de război*, cu greu își găsesc locul situații care să pună în evidență întreaga gamă a riscurilor și amenințărilor asimetrice. Ramânem, în schimb, tributari unor *situații și concepții tradiționale clasice*, care nu solicită în măsura suficientă rezolvări conflictuale de natură asimetrică.

Concentrarea logistică presupune, pe lângă asigurarea *libertății de acțiune* a structurilor specifice, *sustinerea eficientă a tuturor acțiunilor*, într-un *spațiu conflictual supradimensionat* dar, în același timp, *punctual* în privința intervențiilor de specialitate propriu-zise.

Ideal ar fi ca logistica sa nu se “vada”, dar sa fie *mereu prezenta* la locul si la momentul potrivit.

Componentele propriu-zise pot fi ele însele tinta unor atacuri asimetrice, impunându-se o grija deosebita pentru asigurarea protectiei acestora.

Cu siguranta noile concepte strategice si operationale vor modifica semnificativ structura si functionabilitatea întregului sistem al securitatii si apararii nationale, făcându-l capabil sa reactioneze în mod corespunzator la întreaga gama a riscurilor, amenintarilor si pericolelor, inclusiv ale celor de natura asimetrica.

* *

*

Realitatea mediului international actual, care este si un posibil mediu operational vizând amenintarile si conflictele asimetrice îl reprezinta, în prezent, o lume cât se poate de ambigua, cuprinzând o diversitate culturala, religioasa si istorica de oameni, grupuri si natiuni sau chiar organizatii cu scopuri si obiective complexe, în multe situatii divergente, caracterizate de politici extremiste, criminalitate, coercitie si terorism chiar daca eforturile natiunilor dezvoltate au fost orientate în ultimii ani, mai mult ca altadata, spre securitate colectiva, integrare si globalizare.

Amenintarile asimetrice rezulta în principal din extinderea fara limite a terorismului mondial si coabitarea dintre teroristi, contrabandisti, seniorii drogurilor, traficantii de armament, fanaticii religiosi, nemulțumitii de tot felul, expatriatii cu ambitii de marire etc., care formeaza împreuna sau separat un inamic redutabil pentru pacea si stabilitatea în lume.

Promotorii amenintarilor asimetrice, în special ale celor de natura terorista, sunt în general actori nonstatali (teroristi notorii, crima organizata internationala si transnationala, insurgenta etc.), cu mentalitati complet diferite fata de cele normale, convingerile

lor fiind permanent orientate și mobilizate spre răzbunare, violență, sacrificiu personal sau colectiv și război asimetric.

Acțiunile pe care aceștia le promovează nu urmează nici un fel de canoane ale războiului clasic. Regulile conflictului asimetric sunt confecționate ad-hoc, utilizând metode și procedee care să le permită să evite sau chiar să anihileze părțile tari ale adversarului, avantajele înaltei tehnologii, dar, în același timp, să exploateze în beneficiul propriu vulnerabilitățile specifice.

Răspunsurile de până acum la amenințările și acțiunile asimetrice în general și, în special, la cele teroriste s-au constituit în reacții de protecție și apărare, iar în unele cazuri de riposte aeriene sau cu rachete de croaziera, producând victime colaterale, ceea ce a avut ca urmare efecte de discreditare a acțiunilor de răspuns întreprinse.

Ceea ce s-a întâmplat și, îndeosebi, cum s-a întâmplat la 11 septembrie 2001 ne poate conduce la concluzia că, amenințările asimetrice, cu predilecție cele de natură teroristă nu pot fi controlate prin modalitățile de abordare politico-militară utilizate până în prezent. Putem, de asemenea, să conchidem că, până la această dată, fenomenul în sine, deși se considera a fi un potențial pericol, nu a putut fi dimensionat la adevăratul lui grad de pericolozitate iar capacitățile destinate a-l stăpâni nu au fost utilizate în mod adecvat.

Cu siguranță este nevoie de noi abordări politico-militare și de capacități de reacție suplimentare care să fie permanente și în mod adecvat disponibilizate pentru a stăpâni/controla și stopa fenomenul care tinde să devină din ce în ce mai periculos.

